

Českosaské
ŠVÝCARSKO

(Ne)známá místa Českého Švýcarska

www.ceskesvycarsko.cz

VÍTEJTE V ČESKÉM ŠVÝCARSKU!

Ještě před třiceti lety nikdo pořádně nevěděl, kde ono to České Švýcarsko vlastně je. Pak přišel národní park, brzy po něm obecně prospěšná společnost České Švýcarsko, region procitnul, obce pochopily, že turistický ruch může oblasti jen a jen pomoci – a dnes se dá říci, že České Švýcarsko zná každý. Ale zná ho někdo doopravdy celé?

Na stránkách, které následují, rozhodli jsme se ukázat vám především místa neznámá. Není podstatné, jaká je obliba toho kterého místa – na všechna se dostane stejnou měrou, protože všude je nepřeberně krás. Cokoli, o čem se za chvíli dočtete, je stejně hodno vaší pozornosti. Neboť rozkoší správného poutníka je znát krajinu v souvislostech, poznat ji jako celek, kde bez jednoho nebylo by druhého. A tak promiňte trochu nadužívané slovo – OBJEVTE České Švýcarsko v celé jeho kráse.

Pojďte a vstupte do krajiny vznešených a do nebe se tyčících skalních měst, tajuplných roklí, z nichž ráno vzlíná ledový dech, země úchvatných vyhlídek, hlubokých lesů. Ve slunci se blyštících

skalních stěn i samotářských pískovcových věží, do ráje křišťálových potoků a říček. Do území černých čapů, sokolů, výrů, jelenů a ledňáčků... Vstupte a žasněte nad stopami lidských životů – korálky lidové architektury, drobnými sakrálními památkami ukrytými v lesích i ve skalách i hrdými městy plnými nečekaných překvapení. S očima dokořán otevřenými poznávejte i České nízozemí s jeho syrovou zvlněnou krajinou, křížovými cestami a pozoruhodnými městy.

A ještě než vejdete do dalších stránek i do krajiny, přijměte naši prosbu: Buďte ohleduplnými a zodpovědnými návštěvníky. Dejte pozor na stromy, které kůrovec tu a tam proměnil v monumenty hrozící pádem. V národním parku nechte přírodě její klid a putujte tudy jen po vyznačených stezkách. Nemusíte-li, nejezděte autem, ušetříte si potíže s parkováním, v létě bývají některá místa vážně přeplněná. A pamatujte – tady je krásně po celý rok! Děkujeme, že chcete být přínosem a nikoli ohrožením nádherné přírody.

ČESKÉ ŠVÝCARSKO
Obecně prospěšná společnost

Obecně prospěšná společnost České Švýcarsko
Křínické nám. 1161/10, 407 46 Krásná Lípa
Telefon: +420 775 552 789
E-mail: informace@ceskesvycarsko.cz
www.ceskesvycarsko.cz

Vydavatel: České Švýcarsko, o. p. s., Krásná Lípa 2021
Autor textů: Rostislav Křivánek

Fotografie: F. Holíč (titulní foto), R. Křivánek, V. Sojka, QEP, Z. Patzelt, J. Laštůvka, J. Stejskal, P. Zavadil, F. Molčan, K. Orná, J. Bílek, M. Guzi, Turistický svaz Saské Švýcarsko, z.s. a archiv Českého Švýcarska o. p. s.
Grafické zpracování a tisk: NOESIS s.r.o.

1. TISKÉ STĚNY

Labyrintem města obrů

Tu a tam někdo začne mudrovat, kde vlastně začíná České Švýcarsko. Tak tedy – tam, kde Krušné hory definitivně stečou do údolí a jejich další expanzi zabránila stolová hora Děčínského Sněžníku, tam začíná podivuhodná země skal, roklí, potoků a kaňonů. Kdyby České Švýcarsko bylo královstvím, mělo by – a má – na své západní výspě mohutný strážní hrad. Hrad obrů. Vesnice Tisá, srovnána kolem pozdně barokního kostela sv. Anny, jako by byla podhradím toho velkolepého, pradávnými obry vystavěného hradiště. Nad ní, kam oko dohlédne, táhne se vysoká, často mračen se dotýkající skalní stěna, s cimbuřím vytvořeným erozí. Do tajemného světa skal vchází se stoupavou pěšinou od kostela. Ta vede do prolákliny ústící na podivuhodné náměstí. Tady má odvážlivce, vetřelec do světa obrů, dvě možnosti – nalevo se zdvihají Malé Tiské stěny, půvabné a velmi spleťité skalní město

vystlané měkoučkým písekem, napravo pak skalní brána zve k pouti monumentálním skalním městem Velkých Tiských stěn. Malé stěny jsou ideálním rejdištěm dětí – jakkoli tady nadšeně lezou na kdekterou skalku, nic moc se jim stát nemůže. A ty bludné cestičky a průhledy a jeskyně... Vrcholem je pak výstup na temeno nejvyšších skal s bombastickou odměnou – výhledem na Velké stěny, předsunutou skalní věž Doga i daleko, daleko do kraje. Velké stěny, to je fascinující cesta mezi velikány, skalními útvary roztodivných tvarů, které po staletí jítří lidskou fantazii, která jim přiděluje jména. Na konci té pouti, u slavného Hříbu a Želvy, začíná se pak zpáteční cesta po samé hraně dlouhé skalní hradby s mámiivými výhledy a sestupem po kamenném schodišti do skalního kotle. Zázitek nad jiné skvělý. Jen pamatujte, že jde o chráněnou přírodní památku...

2. OSTROV

Skalními městy na vyhlídce snů

Pohodlnou a krásnou cestou sejde okouzlený poutník od Tiských stěn do idyllického údolí protkaného nitkou říčky Ostrovská Bělá, která tu tvoří několik zrcadelných vodních ploch. Cesta vede skrze další malé skalní město. Březový háj tu lemují málo známé skalní útvary – Volské kameny. Vnořit se mezi masivy skal a bloumat u paty pískovcových věží, to nemusí být jen rozkoš horolezců, pro které je to ovšem místo zaslíbené. Kdo ale sleduje stezku, na toho brzy zamrkají oči rybníků na dně neobyčejného skalního hrnce obroubeného skalními stěnami a jehlami. Tady, v Ostrovských skalách, začínalo se kdysi dávno s pískovcovým lezením – a dodnes je to skálolezců ráj. Středobodem údolí je známý a vyhledávaný hotel Ostrov s výbornou gastronomií a příjemným wellness. Říčka ale spěchá dál, aby z něčeho nic začala slyšet na jméno Biela – to když pár set

metrů odtud překoná státní hranici se Saskem. Podél ní se dá jít úchvatným dolem až někam k Labi, k pevnosti Königstein. Kdo ale zůstane poblíž, může se vydat Hraniční cestou, částí naučné stezky Zapomenuté pohraničí, a dojít třeba až do zcela neokoukaných, a přece zajímavě krásných Rajeckých skal. Skutečný labužník výhledu se ovšem od koryta říčky vydá do svahu, aby tu po pěšině kopírující hranici dospěl až do skal na saské straně. To už je ovšem vysoko nad údolím říčky a může se nechat lákat uzoučkou stezkou běžící k okraji skal. Čeká ho mohutné skalní plato a vyhlídka Grezplatte, jejíž krása je legendární. Za temeny skalních věží otevře se pohled do zalesněného údolí, na východě defilují Ostrovské skály a tam, na obzoru, jako monumentální parník, pluje stolová hora Děčínský Sněžník s komínem kamenné rozhledny.

3. DĚČÍNSKÝ SNĚŽNÍK

Na temeno stolové hory

Tam nahoře, na nejvyšším hřebeni stolové hory, ční do mraků zdvižený prst, hrdá věž z gigantické šachovnice, nejstarší kamenná rozhledna v českých zemích. Hrabě Thun ji nechal vystavět v roce 1846 jako věž plnicí trigonometrické funkce, ale protože byl vizionář, pamatoval i na vyhlídkový ochoz. Dojít k ní podivuhodnou krajinou náhorní plošiny se zcuhanými snopy trávy, sporými stromy a syrovými loukami, anebo se sem dobrodit prachovým peřím čerstvého sněhu, to je vždycky jedinečný zážitek. Rozhled z ochozu je omamný a předaleký. Uvidíte saské stolové hory, celé České Švýcarsko, ale také České středohoří, Lužické i Krušné hory. A když se dostaví inverze, bývá pohled na moře mlh a oblaků kryjících krajinu nezapomenutelný. Na šošolce hory jsou i další vyhlídky, z nichž nejpopulárnější je Drážďanská, která za slušného počasí dělá čest svému jménu.

Vydat se odtud na kole, na koloběžce nebo pěšky dolů, do okolních lesů, je skvělý nápad. Třeba k Vlčímu jezeru, romantické vodní ploše ukryté v rákosí a břízách, kde splynout s klidnou hladinou je tak útěšné, třeba do hloubi hraničních lesů ke Kristinu hrádku, baroknímu thunovskému loveckému zámečku přebudovanému na útulný penzion a restauraci s vyhlášenou kuchyní, anebo ještě dál, až do okolí Maxiček, místa po léta vyhlášeného nadúrodou borůvek a hub. Odtud je možné podniknout nádherné lesní výpravy třeba až do Saska, neboť další stolové hory jsou odtud doslova na dojetí, nebo trochu neskutečnou barokní dlážděnou Kamenkou, cestou prodírající se Hlubokým dolem až na břehy Labe do Dolního Žlebu... Lesy kolem Maxiček jsou ale protkány i dalšími půvabnými cestami, na kterých je člověk nádherně sám.

4. DOLNÍ ŽLEB

Unikátním přívozem k romantickému vodopádu

Poslední českou obcí na levém břehu Labe je Dolní Žleb. Není to zase tak dávno, co se sem dalo dojet jen železnicí nebo přívozem. Dnes se sem rezidenti dostanou i autem po cyklistické Labské stezce, turista ale dál musí vzít zavazadla dobrodružným železnice nebo lodí. A že je to loďka k pohledání – nejsevernější přívoz v Česku je totiž technický unikát. Jde o jedno z posledních plavidel s dolním vodičem, tedy ocelovým lanem napjatým pod hladinou. Z břehu na břeh se tak dopravíte pouhou silou říčního proudu. Dokáže převést i cyklisty, motocyklisty a dokonce i automobily. Proč se sem trmáčet? V okolí najdete úchvatné horolezecké terény, o barokní Kamence už byla řeč, půvabné stavby lidové architektury... Především odtud ale vede zelená značka. Po té zvědavý poutník dojde přes někdejší obec Klopoty, která byla zničena armádou po vyhnání německých usadlíků, na místo

zvláštní podmanivosti, ke Klopotskému vodopádu. Čtyři metry vysoký sloup vody tříštící se o hladinu nevelkého jezírka, které omývá zasmušilou skalní stěnu. Vytvořil ho sice člověk, když potřeboval vodu k provozu nedalekého mlýna, jeho krása ale dodává místu stejnou romantičnost, jako díla ryze přírodní. Údolím Klopotského potoka běží pak značená stezka dál, bezstarostně přeběhne na saské území a nabídne nám odbočky ke zdejšími stolovým horám, aby nás dovedla až k symbolické České bráně a vrátila se na české území. Část cesty je společná s pozoruhodnou trasou Forststeig / Lesní stezka Labské pískovce. Dobrodružné povahy nechť na ni odbočí a vydají se na několikadenní putování hraničními lesy, temeny stolových hor, krajinou dosud nepříliš probádanou, ale usedavě krásnou.

5. DĚČÍN

Thunovský zámek, duše města na Labi

Duší města, které je branou do jednoho z nekrásnějších říčních kaňonů v Evropě, je bělostný thunovský zámek tyčící se k nebi na skále vysoko nad lesklým tělem Labe. Barokně klasicistní zámek má velmi pohnutou historii, čemuž je dnes jen těžké uvěřit. Procházet některým ze zdejších prohlídkových okruhů, kochat se komnatami rodiny Thunů, zaslechnout nápěv Chopinova Děčínského valčíku zkomponovaného skladatelem možná právě v téhle komnatě, žasnout nad nádherou nakvetlé Růžové zahrady, dívat se z barokního gloriety na město, projít tajemnou chodbou na kůr kostela Povýšení svatého Kříže, propadnout se do barokních dob, zkusit akustiku v zámecké konírně, projít terasy jižních zahrad i přílehlou Mariánskou louku, žasnout nad skvostnou kopií Děčínského oltáře Caspara Davida Friedricha, kráčet po zátočivém barokním

mostě, nebo zase stoupat vzhůru k zámku barokní Dlouhou jízdou, nejdelší obezděnou příjezdovou cestou ke šlechtickému sídlu na světě... to všechno nějak neladí s představou, že ještě před třiceti lety šlo o ruinu, vybydlenou polozříceninu zničenou velmi intenzivním fungováním centrálního lazaretu sovětských vojsk. Tenhle zámek je zážrak. Zážrak lidské vůle a zabejčilosti. Vzkříšení krásy. Úchvatnost zámeckého areálu shlížejícího na pableskující stužku řeky, užije si labužník krásných výhledů nejlépe ze dvou míst. Tím prvním je Císařská vyhlídka na Kvádrberku, vrchu, jehož stráně pokrývá příjemný a rozsáhlý lesopark. Město je odtud vidět jako na dlani rozmarného obra. Navíc vám tu historie dýchne za krk, neboť vyhlídka s obeliskem byla vybudována v roce 1879 k uctění stříbrné svatby císaře Františka Josefa I. a císařovny Sissi.

6. DĚČÍN A OKOLÍ

Zábavný svět zvířat na vysoké skále

Druhým místem, odkud je možné velmi exkluzivně pohlédnout na zámek, řeku i město a jeho okolí, je vyhlídka na Pastýřské stěně. Pár kroků od někdejšího kamenného hostince, napodobeniny romantického hrádku z roku 1905, se před užaslým divákem otevře celé údolí řeky, které důstojně korunuje zámek. Někdo sem přijede autem, jiný vysupí do prudkého kopce pěšky a ještě jiný vystoupá po via ferrate z labského nábřeží kolmou stěnou vzhůru. Všichni bez výjimky jsou ale ohromeni pohledem, který s tím kvádrberským soutěží o nejkrásnější výhled už více než sto let. Na temeni Pastýřské stěny je navíc do lesního terénu nádherně vkomponovaná zoologická zahrada, dost možná nejinteraktivnější zoopark v Česku. Na každém kroku vás tu, kromě zvířat samozřejmě, čeká nějaký úkol, kvíz, hádanka, zkouška... Vedle zvířat cizokrajných je tu možné

zblízka spatřit i faunu Českosaského Švýcarska, kterou při procházkách přírodou často spíše tušíme. A to ještě dole, pod kopcem, čekají Rajske ostrovy – několikapatrová zoologická expozice plná akvárií a terárií včetně největšího mořského akvária v kraji. Pastýřská stěna je ale také rájem milovníků rychlé sportovní chůze s holemi, byly tu vybudovány vynalézavé trasy pro nordic walking. Ať už s holemi nebo bez nich, turista lačný nevšedních zážitků může si právě Pastýřskou stěnu vybrat jako start dálkového pochodu. Povede ho červeně značená evropská dálková trasa E3, po níž se dostane krásnými terény až na vrchol Děčínského Sněžníku, a je-li obzvláště zdatný, pak i dál, do Ostrova, Rájce, Petrovic a ještě dál... ale to už stoupá na hřeben Krušných hor (a může doputovat přes Komáří vížku až na Klínovec – pak přes Cheb na hranice...).

7. JÍLOVÉ

Thunovská rezidence a trojice pozoruhodností

Jílovým většina lidí na cestě do Děčína jen projede. Chyba. Co je tu tak zajímavého? Že by ta pozoruhodně vysoká škola nebo co... I kdepak – zámek je to, jakkoli na první pohled nevypadá. A přitom se stal ve třicátých letech minulého století rodovým sídlem děčínské větve Thun-Hohensteinů – to když přenechali děčínský zámek státu a odstěhovali se sem. Tehdy také získal renesanční zámek podobu na tu dobu moderní – proto nám dnes připomíná spíše nějakou vznešenou komunální budovu. Dodnes je tu ale barokní kamenný most, který nahradil někdejší most padací, i park s jezírkem, glorií a cestičkami, pozůstatek někdejšího šlechtického korza. Podívat se můžeme do přízemí a prvního patra, kde čeká expozice z dějin města. A ovšem také do „pekelných“ renesančních sklepů s tajemnou komnatou. V nejbližším okolí města

rozhodně stojí za to vyhledat tři pozoruhodnosti. Tu první nijak zvlášť hledat netřeba, je totiž srdcem sousední obce Libouchec. Renesanční hospodářský dvůr s tvrzí postupně přebudovanou na zámek, jedna z mála památek v regionu vystavěná ve stylu saské renesance. Komentované prohlídky zámku se konají jen v předem ohlášených termínech, ale stojí to za to. Druhé místo už hledat musíte. Stačí ale vystoupat na vrchol nevysokého zalesněného pahorku nad Libouchcem a ocitnout se před secesní kaplí s kryptou, v níž jsou pohřbeni členové rodiny Friedricha Botschena, majitele přádelny sametu a hedvábí. Unikátní stavbu se teď snaží zachránit dobrovolníci. Poslední pozoruhodnost je kostel sv. Mikuláše v obci Petrovice. Stavbu v pokročilém rozkladu zachránila obec a korunovala ji ojedinělým proskleným krovem, který osvětluje interiér kostela s malou expozicí.

8. BENEŠOV NAD PLOUČNICÍ

Městečko plné zámků

Malebné městečko na řece Ploučnici překvapí každého. Při letmém průjezdu by patrně nikdo neřekl, že jde o nejvýznamnější české město, pokud jde o památky jedinečného stylu saské renesance. A už vůbec by si netroufl předpokládat, že tu natreť na víc zámků, než v kterémkoli jiném českém městě. A přece tomu tak je. Ono stačí zastavit se uprostřed náměstí u nádherného barokního Mariánského sloupu a přejít očima palácový komplex. Jsou tu zpřístupněny hned tři zámky (Horní, Dolní a Volfův) z celkového počtu pěti! Projít jimi znamená posunout se významně v chápání každodenního života dobové šlechty. Zámeckými budovami ale pozoruhodné historické klenoty města nekončí – nedaleko se k nebi důstojně zdvíhá goticko-renesanční chrám Narození Panny Marie s nádhernou Salhausenskou kaplí, v níž je možné obdivovat řadu vzácných renesančních a raně

barokních náhrobků a epitafů. Skuteční labužníci historické městské architektury dobře vědí, že nejkrásnější pohled na celé město je z okolních vrchů. Od severu z vyhlídkového místa na Tábořském vrchu, od jihu zase z nově rekonstruované Ploučnické vyhlídky, zděného altánu z počátku minulého století. Půvabným výhledem do údolí říčky Ploučnice zase odmění nedlouhý výstup ke zřícenině hradu Šarfštejna, dnes zvaného Ostrý. Opřít se zády o slunce vyhrátou, sedm set let starou kamennou okrouhlou věž a nechat oči plout po stříbrné stužce klikatící se údolím... takový pohled léčí. Ploučnice se ale osvědčila i jako velmi dobrá průvodkyně cyklistů. Nedávno dobudovaná cyklostezka Ploučnice totiž dovede milovníky bicyklů kolem obce Jedlka s velmi zajímavým gotickým kostelíkem sv. Anny, líbezným údolím Soutěsek, až pod děčínský thunovský zámek, k soutoku Ploučnice s Labem.

9. BELVEDER

Růžovým hřebenem k barokní vyhlídce

Růžový hřeben je táhlá skalní stěna nad pravým břehem Labe. Začíná kousek za vyhlídkou na děčínském Kvádrberku a poskytuje impozantní výhledy do Labského kaňonu, nejhlubšího (a taky nejkrásnějšího) pískovcového kaňonu Evropy. Jít tudy je nádherné. Stezka se klikatí, tu zabíhá na okraj skal a nechá nás vyhlédnout do hloubi i dále, kochat se skalními věžemi a jehlami – třeba proslulou, řekou oddělenou dvojicí Mnich a Jeptiška, tu zase běží lesem. Defilé vyhlídek je různorodé. Sněžnická vyhlídka splňuje, co název slíbí, Labská stráž je vybavena pompézní stavbou vyhlídkového kamenného altánu, nejslavnější je pak Růžová vyhlídka – a zaslouženě. Pohled odtud se jednou provždy zapíše do duše. Promenáda po hřebeni ale okouzleného turistu zavede až k vyhlídce nejmajestnější, k Belvederu. Ten už v roce 1711 vybudovali Clary-Aldringenové,

když zkultivovali mohutné skalní plato, opatřili ho kamenným zábradlím a na odvrácené straně vystavěli salu terenu. Odehrávaly se tu koncerty a divadelní představení. Později v těsném sousedství vyrostla hospoda, dnes hotel Belveder. Výhled odtud je fantastický – uměřeněji se to napsat nedá. V baroku sem vedla kočárová cesta z Bynovce, kde až do ničivého požáru stával clary-aldringenovský zámek. Kdo se tudy vydá dnes, najde v Bynovci několik barokních soch i jediný pozůstatek zámeckého areálu, budovu Panského úřadu. Zpáteční cesta k Děčínu může vést téměř neznámým malým skalním městem. Vede k němu zeleně značená cesta protínající lesy špičkané skalami. Vrcholem je skalní útvar Slunečná brána, pískovcové okno, do něhož stoupá několik tesaňích schůdků. Okolní skalní útvary jsou také pozoruhodné – a neproudí tudy žádné davy.

10. SOUTĚSKY KAMENICE

Romantickou puklinou na palubě lodčky

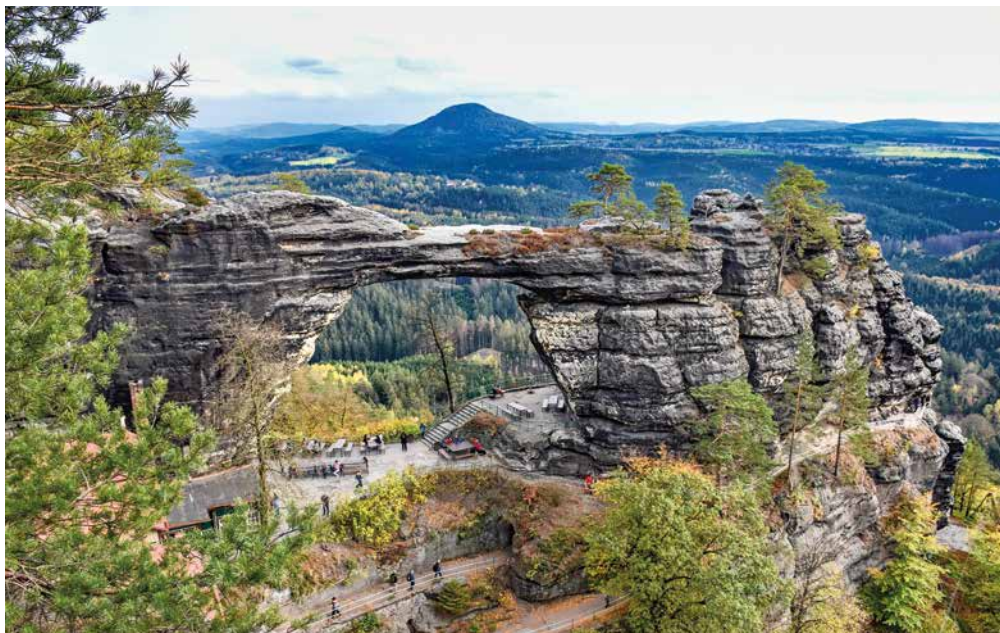

Hřensko zná skoro každý. Lidé jím většinou co nejrychleji profičí, aby se vyhnuli poněkud vtíravé nabídce pouličních šmoulišť a pospíchají k nedalekým perlám Českého Švýcarska. Půvab obce vtěsnané do skalní rozsedliny jím proto zcela unikne. Minou jednu z nejpítoresnějších staveb Česka, bývalou acetylétku, dnes příjemnou restauraci, nezastaví se u sv. Jana Nepomuckého, nejnižší položeného kostela v zemi... Když ony blízké skály tolik lákají. Promenáda stále se zužující soutěskou říčky Kamenice, po cestě, která se tu a tam musí prokutat skalou, nebo vyběhne na chodníčky přilepené ke skalní stěně, brzy natěšené zvědavce dovede až k prvnímu jezu, spodní stanici lodiček. Dál už jedině na palubě pramičky, v laskavé péči bidelníka, který loď nejen pohání, ale poskytuje výklad, jehož úkolem je především pobavit a vyloudit úsměv. Na dně stometrové rokle zrcadlí se klidná hladina říčky, která se ovšem v době povodní

umí i rozběsnit. Tudy se pluje se zakloněnou hlavou, s pohledem upřeným na bizarní skály, balkóny a převisy, tady se vydechuje úžasem nad umělým vodopádem, který se spouští obyčejným provazem, tady je člověk ohromen dokonalostí divoké přírody. Taková je Edmundova soutěska. Pak zase pěšky po chodnicích a už je tu druhý jez a Divoká soutěska, klidnější, zadumanější, kratší. Další cesta už je zase jen pro pěší. Kdo se ale nebojí strmých stoupání, vysupí od Mezního můstku mezi oběma soutěskami do malebné Mezně, jediné obce ležící na území národního parku. Tady se dá příjemně najíst a pak se vydat jednou z nejkrásnějších alejí v regionu do sousední Mezní Louky. A jeden tip pro chytré: vydejte se sem na jaře, na podzim nebo v zimě (i když v té době lodičky nejezdí, takže celé soutěsky neprojdete) – nebudete součástí davu a soutěsky budou jen vaše.

11. PRAVČICKÁ BRÁNA

Kolem skalních stěn k bráně bran

K Pravčické bráně, jednomu z divů světa, dá se dojít několika cestami. Nejromantičtější je bezesporu ta z Mezní Louky, kam se zase lze dostat z údolí řeky Kamenice po překovávání obou soutěsek. Kdysi opuštěná mýlina s hájovnou proměnila se za posledních sto padesát let zcela zásadně. Dnes jsou tu dva hotely, z nichž rezort U Fořta nabízí velmi dobrou kuchyni, pak informační středisko, Rysí naučná stezka pro děti...O prázdninách tu bývá tábor lidí, procesí směřující ke skalní bráně, kterou by každý měl za život alespoň jednou vidět na vlastní oči. To mimo sezonu je šance jít tudy třeba i sám. Gabrielina stezka se něžně dotýká pat skalních stěn, klikatí se kolem skalních výběžků, sleduje úchvatné divadlo milióny let trvající eroze, odbíhá do vyhlídek na moře lesů korunované majestátním Růžákem, je každou chvíli jiná a návyková. Člověk po ní jde a najednou

je mu líto, že končí. Naštěstí právě tady, na konci stezky, vypíná se k nebesům zcela ojedinělá skalní brána řečená Pravčická. Gigantické skalní okno hledící na jedné straně daleko do kraje a na straně druhé na Sokolí hnízdo, výletní zámček, které tu osvětlený kníže Edmund Clary-Aldringen nechal vystavět v roce 1881. Na skalní most se už více než čtyřicet let nesmí, ale brána je beztak opentlena mnoha vyhlídkami. Některé se přimykají přímo ke skále samotné, k jiným je třeba vystoupat po kamenném schodišti na protější masív. Právě odtud je Pravčická nejkrásnější. Tady, na temeni protější skály, připadá si člověk jako pták kroužící nad udivující, šestnáct metrů vysokou a téměř sedmadvacet metrů širokou branou, ale také nad strhující přírodou Pravčického dolu s Malým a Velkým Pravčickým kuželem a monumentálními Stříbrnými stěnami.

12. JANOV A RŮŽOVÁ

Dvě vesnice, odkud je vidět spousta krás

Na hřebeni nad hluboce zakrojenými soutěskami Kamenice leží nedaleko sebe dvě půvabné vesnice. Ta, která je blíže Hřensku, nese jméno Janov. Na kraji malého hájku, na hraně terénního zlomu vyrostla tu do úctyhodné výše čtyřiceti metrů kovová rozhledna. Není jiné místo, odkud byste mohli takhle vcelku obhlédnout celé jádro Českého Švýcarska a dívat se na saské stolové hory i na západní Lužické hory. To druhá obec, Růžová, má rozhlednu úplně jiného druhu. Hlásí se k odkazu řopíků, betonových pevnůstek, kterých je tu v okolí dodnes spousta. Betonová houba, která pomalu zarůstá popínavou zelení, stala se Rozhlednou roku 2019, a to navzdory faktu, že Pastevní vrch, na němž vykukuje do výše pouhých šesti a půl metru, je sám také nevysoký, pouhých 402 metrů nad mořem. A přece je výhled odtud vyzván už od nepaměti. Někdy je prostě lepší, být uprostřed,

než být vysoko. A Růženka je uprostřed tak krásné krajiny, že se z jejích velkých kulatých očí nikomu nechce odejít. Obě obce jsou ale zajímavé i z jiných důvodů. Dobře se tu žije. Najdete tu nepřeberné množství akcí, závodů, veselí, výstav, recesí... Středobodem Růžové je barokní kostel sv. Petra a Pavla, nesmírně půvabná je zdejší manufaktura Mýdlárna Rubens, zážitkové místo plné vůně bylin a mýdla, uprostřed mezi oběma obcemi funguje léto co léto dobrodružná indiánská vesnička Rosehill... Z Janova rozhodně stojí za to vydat se do Hřenska, třeba po žluté, která vybědne z lesa na krásném místě, na Labské vyhlídce na obě řeky i Hřensko. Skála Elisalex, říká se tomu místu, neboť právě tady chtěl kníže Edmund své krásné ženě Elisalex vystavět honosné sídlo. Nepostavil, ale výhled odtud je věru ušlechtilý.

13. VYSOKÁ LÍPA

Tři výhledy, při kterých duše pookřeje

Vesnička Vysoká Lípa se honosí jedním z vůbec nejkrásnějších výhledů v Českém Švýcarsku. Přes nádherné louky členěné dřevěnými ohradami, ve kterých se idylicky pasou ovce, zaplňují téměř celý obzor ztepilé Jetřichovické stěny se slavnými vyhlídkami podpírané ze stran mohutným Kolištěm a dominantní Jedlovou. Tenhle pohled povznáší. Milovníci výhledů tu ale mohou pro svou zálibu udělat ještě víc. Nejdřív je dobré vydat se na Zámecký vrch nad obcí, který za své jméno vděčí panskému loveckému zámečku, z něhož dnes zbyl už jen sklep vytesaný do pískovcové skály. Od nádherného Teuschelova kříže, který byl nedávno obnoven ve své původní podobě, se pohled do kraje ještě nasčítá právě o nadsled, jenž tu člověk díky nadmořským metrům získá. Třetí exkluzivní vysokolipský výhled pak čeká toho, kdo sejde obcí k místu, kde se k sobě tisknou dvě příjemné

restaurace a kde se říká Pod Loupežákem. Odtud vede značená cesta ke skalisku, které je vidět už cestou – jako by se vznášelo nad lesy. Dostat se na skalní plato, kde kdysi stával strážní hrad Šaunštejn, je velmi dobrodružné. Je totiž třeba vystoupat po soustavě žebříků a příkrých schodů puklinami tak úzkými, že se až tají dech. Výsledek výstupu je ale skvostnou odměnou – panoramatický, opulentní pohled na České i Saské Švýcarsko, na moře lesů i skal, na stolové hory na obzoru i na korálky chaloupek v údolích. Od Šaunštejna vede stezka dál, klikatí se mezi skalkami, poskytuje zpětné pohledy na osiřelé skalisko, ale především – ústí u dalšího z divů Českého Švýcarska, u Malé Pravčické brány. Skalní okno je oproti své velké sestře zhruba osminové, zato se dá vystoupat na skalní můstek a skrze větev pohlédnout do okolí.

14. DOLSKÝ MLÝN

Nejromantičtější místo Českého Švýcarska

Z tíše dýchající Kamenice valí se hebká mlha, údolí sevřené skalami spí a čeká, až se slunce na obloze dopachtí tak daleko, aby mohlo měkkými paprsky ohledat nejromantičtější místo celého regionu. Ruiny budov Dolského mlýna probouzejí fantazii a zároveň uklidňují, neboť tyhle zdi stárnou s moudrostí kamene. O víkendech tu občas pracují dobrovolníci, kteří se nesnaží vrátit mlýnu jeho původní podobu, jen sanují jeho současný stav. Aby se nehroutil a byl tím, čím je, svědkem doby dávno minulé i kouzelným místem, kam přijít znamená vkročit do jiné doby. Stačí se tu opřít o zdi a naslouchat příběhům, procházet místnostmi, kde se druhdy trmáceli mládci a práškové s reznými pytlí, brouzdat zpola vyschlým náhonem, smáčet si nohy v ledové Kamenici... a snít. A je jedno, přijde-li sem kdo vozovou cestou přes jeden z prvních

železobetonových mostů v zemi, nebo se sem došplhá skalní stezkou po pravém břehu říčky, či sestoupí-li prudkou strží z Vysoké Lípy, přijde lesní stezkou ze Srbské Kamenice, údolím od Jetřichovic nebo kořenitým svahem z Kamenické Stráně – vždycky zažije velebný moment zrození krásy, vždycky bude překvapen působivostí místa. Tu a tam je tu možné zastihnout i filmaře, jak budovy mlýna přejínají k obrazu svého filmu – není divu, Dolský mlýn je nesmírně fotogenický. Patrně nejčastější přístupovou cestou ze všech zmíněných je ta vlídným údolím od Jetřichovic. Ta cesta je stejně krásná jako cíl, k němuž vede. Může za to říčka, která cestu po celou dobu lemuje. Jetřichovická Bělá, bezesporu nejkrásnější vodní tok Českého Švýcarska. Zářivě bílý písek, průzračná voda a předlouhé zelené vlasy vodních víl, vlnavé lodyhy lakušníku vzplývavého... Čistá krása.

15. JETŘICHOVICKÉ STĚNY

Putování po vyhlídkovém hřebeni

Kouzelné putování od vyhlídky k vyhlídce, pohledy do kraje, které se mění ze dne na den a dokonce v průběhu dne. Jiné jsou ráno, kdy z roklí Českého Švýcarska vzlínají mračné mlhy, jiné večer, kdy slunce polije krajinu tekutým zlatem a stíny se prodlouží, jiné za poledne, kdy kolmé paprsky propichují sluncem zemdenou krajinu, jiné za deště, kdy mračna rousají naditá břicha o vrcholky kopců... Jetřichovické vyhlídky jsou krásné kdykoli. Vděčíme za ně rodu Kinských a vzrůstající popularitě turistiky v devatenáctém století. Nejslavnější je Mariina skála s fešáckou čepicí vyhlídkového altánu, na niž se musí z Jetřichovic vystoupat stezkou kolem k životu se vracejícího požářiště Havraní skály do prudkého vrchu. Ze všech tří vyhlídek je nejmladší, zpřístupněná v roce 1856 a pojmenovaná podle Marie Anny Josefy Kinské. Vydat se z ní po členitém hřebeni, klesat

a stoupat, procházet stezkou vyzdobovanou na skále, odpočinout si v Balzerově ležení, skalním převisu, kde se kdysi srocovali lovci tetřevů... to je jako vydat se proti času. Pěšina v borůvčí dovede nás totiž na sám okraj Černé stěny, která byla v roce 1825 přejmenována na stěnu Vilemíninu, na počest nevěsty Rudolfa Kinského, hraběnky Vilemíny Elisabethy. Vyhlídka je tu umístěna na temenu skalní věže oddělené od masivu úzkou puklinou. Překročit ji znamená zmocnit se jednoho z nejkrásnějších pohledů na České Švýcarsko korunovaného sousední „Marijánkou“. Cesta proti času ale pokračuje přes Purkartický les až ke skále kdysi zvané Vysoký kámen. Sem se kolem roku 1820 vydrápal mladičká kníže Rudolf Kinský a byl natolik nadšen vyhlídkou, že tu nechal vybudovat vyhlídkový altán. Skalisko dnes nese jeho jméno, Rudolfův kámen.

16. JETŘICHOVICE

Dokola kolem srdce Českého Švýcarska

Je-li Pravčická brána magnetem Českého Švýcarska, jsou Jetřichovice jeho srdcem. Najdeme tu vlastně všechno, co tahle požehnaná krajina nabízí. O vyhlídkách už byla řeč. Agilní obec ale vytyčila několik zajímavých výletních okruhů. První vás povede od barokního kostela sv. Jana Nepomuckého kolem pozoruhodného skalního zrcadla řečeného Kočičí kostel až do Pfeiferova lesíka korunovaného nově zpřístupněnou vyhlídkou Treppenstein. Tenhle lesík je Českým Švýcarskem v kostce – tajemná skaliska, nečekané výhledy, záhadné nápisy z hluboké minulosti, do skály vytesaná nika... Druhý okruh obchází vrch Čedičák a vede i k vyhlídkovým lavičkám s pohledy na Děčínský Sněžník i saské stolové hory. Třetí okruh, zvaný Kostelní, stoupá od kříže Frahlochkreuz kolem malebné kapličky sv. Prokopa k Rynartickým bývalou kostelní stezkou a vrací se kolem oblíbené Trpasličí skály. Zcela

samostatnou kapitolou je znovu zpřístupněné torzo skalního hradu Falkenštejn. Národní park tu vybudoval schodiště i vyhlídkové terasy. Až po nich budete kráčet, všimnete si, že celá mohutná konstrukce je na skále doslova položena – téměř se tu nevtalo do kamene, váš komfort tedy nebude na úkor chráněné přírody. A je tu ještě líbezná naučná stezka Pavlínka. Proč líbezná? Inu, protože nás provede tesaným náhonem skrz skalní stěnu a my okouzlené vyjdeme u někdejšího mlýna a objedeme Grieselův rybník až k Rusalčině jeskyni. Zdaleka ne posledním lákadlem Jetřichovic je neodolatelně půvabná expozice Leporelo Zadní země v pietně zrekonstruované budově někdejšího Wormova hostince. Dobrodiním malíře Ivo Švejnohy navštívíte Dolský mlýn v době jeho největší slávy, popovídáte si s ptáčníkem, usednete do školní lavice, setkáte se s kněžnou Kinskou...

17. PAVLINO ÚDOLÍ

Údolím ticha k tajemné cestě

Další z půvabných míst Jetřichovicka je malebné údolí říčky Chřibská Kamenice. Dnes už málokdo ví, že Pavlino se mu říká podle ženy niťáře Josefa Müllera, Pauline. Ta údolím velmi ráda korzovala a udělat to po ní je výborný nápad. Začít je nejlepší u velmi oblíbeného jetřichovického koupaliště, chytit se koryta říčky a už se ho nepustit. Tedy, ne tak doslova, hned na počátku nás ze břehů odvede naučná stezka Pavlínka, o které už byla řeč. Až ji obejdeme, čeká nás putování ze břehu na břeh po můstcích, přikrou pěšinou do skalního srázu v místech, kde skály spadají až do vody, převážně ale pohodlnou pobřežní cestou v příkrovu šumících stromů, skrze pobřežní nivy, kolem stále četnějších a z lesa vyzývavě vykukujících skalisek. Ta procházka je mohutnou injekcí klidu a vnitřního míru. Tam, kde schůdná stezka končí, máme pak na výběr. Vydáme-li se doprava, dovede nás

Studený potok kolem restaurované Johnovy kaple do vesničky Studený s příjemným svépomocným informačním střediskem a nesmírně aktivními lidmi, kteří stojí i za vytyčením naučné stezky. Po té se dá dojít k Lehmannovým pomníkům připomínajícím bitvu sedmileté války v roce 1757, ale především k lesní barokní Lipnické kapli Panny Marie, místu doslova magickému. Volba cesty vlevo, přes říčku, nám naopak umožní vystoupat až na louku u Rynartic a odtud se vydat zpět do Jetřichovic neznámenou cestou, která však patří k nejkrásnějším a také nejzáhadnějším v kraji. Do skalního podloží je tu totiž možná vytesaná, možná vyrytá zvláštní úžlabina, jíž se dá projít jen kachním krokem. Jak vznikla? Dodnes to není zcela jasné, nicméně krásné bezesporu. Lesní cesta pak vede dál po temeni hřebene a ústí u pietně rekonstruovaného Grieselova kříže.

18. ČESKÁ SILNICE

Cestou formanů i sobů

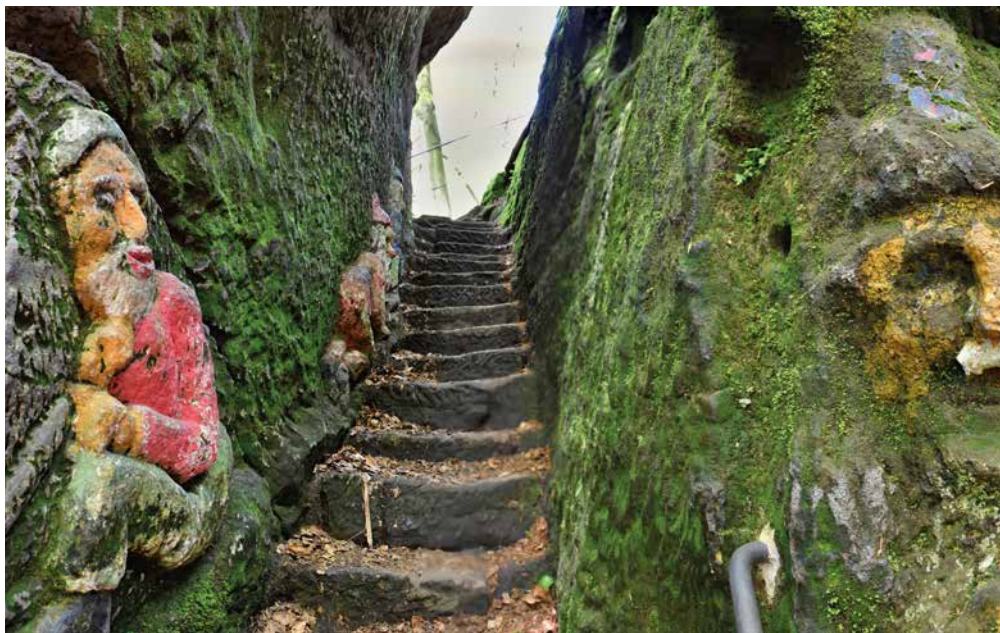

Nejdříve tudy chodila jen zvíř. Vyšlapanou stezku ale brzy začali využívat i lidé, byla to nejkratší a nejpočetnější cesta ze Saska do Čech. Jezdili tudy formani a obchodníci, táhla tudy vojska. Dnes tuhle usedavě krásnou cestu známe jako Českou silnici. Stejnojmenná zbrusu nová naučná stezka povede užaslého poutníka od rozcestí pod pozůstatky hradu Šaunštejn divokou, skalnatou a zalesněnou krajinou a jednotlivá její zastavení připomenou lesní řemesla – potkáte tu například model dehtářské pece – zvířata, která tu kdysi žila – třeba medvědy nebo soby – na chvíli se ocitnete i v pravěku, prohlédnete si uhlířovu chaloupku, která vám bude právem povědomá – právě tady se totiž natáčela slavná pohádka Pyšná princezna... Stezka ústí na břehu hraniční říčky Křinice, v místě podmanivého půvabu, v Zadních Jetřichovicích. Přestože po druhé

světové válce všechna zdejší stavení vzala za své a údolí se zase zmocnila příroda, citlivý člověk tu okamžitě rozpozná stopy civilizace. Ano, stávala tu velmi vyhledávaná Křinická restaurace – Kirnischtschänke, bývala tu celnice a stanice finanční stráž. Turisté tohle místo milovali. Dívat se na okrouhlé údolí na saské straně lemované důstojnou skalní stěnou Rabensteine z terasy hospůdky, popíjet pivo... muselo to být krásné. A je dodnes, jenom už bez lidí a domů. Skupina dobrovolníků tu už několik let sanuje základy někdejších domů a z informačních tabulí dozvíte se alespoň, kde stály lesovny, kde stodola, kde hotel... Vydat se přes hraniční můstek na vyhlídku Rabensteine je dobrý nápad. A přijedete-li sem na kole a budete mít chuť poznat Křinici trochu lépe, budete se na saské straně moci vydat po Křinické cyklostezce údolím řeky až k jejímu ústí do Labe.

19. RYNARTICE

Za jedinečnými výhledy i trpaslíky

V kopci nad Jetřichovicemi, na úpatí Křížového vrchu, pospává klidná vesnička Rynartice. Malebné podstávkové chaloupky se tísní kolem někdejšího loveckého záměčku postaveného někdy v polovině 18. století hrabětem Kinským. Tady je možné velmi dobře se najíst, ale také oddat se zdejšímu wellness – z areálu je totiž hotel Zámeček. Největší lákadla Rynartic jsou ovšem tato – výhledy a trpaslíci. Začneme těmi výhledy, protože ty jsou opravdu jedny z nejkrásnějších. Z obce samotné je nádherný pohled na majestátní Studenec, první kopec Lužických hor i na do korun stromů zachumlané Pavlino údolí. Skutečný fajnšmekr výhledů ale vyšplhá na temeno Křížového vrchu. Holý kopec s čupřinou vrcholového háje poskytuje opravdu nebývale krásné pohledy na České i Saské Švýcarsko, na saské stolové hory, západní Lužické hory, majestátní Růžák a především – uvidíte odtud

Jetřichovické stěny s jejich vyhlídkami ze zcela jedinečného úhlu. A chcete-li radu, bez foťáku sem ani nechoďte – je proti lidské přirozenosti nepokusit se tu krásu zachytit. Druhým magnetem je takzvaná Trpasličí skála, rozpukané skalisko při silnici dolů, do Jetřichovic. Kdysi ho koupil místní kronikář Ernst Vater a spolu se synem vytesal do stěn lemujících puklinu, jíž se dá stoupat vzhůru, barevné reliéfy sedmi trpaslíků a rynartické vdovy, kterou podle pověsti pidi mužíci zachránili, když ji zraněnou dopravili domů. Rynartice jsou ale také jedinečným východiskem do území, které turisté příliš neznají a ono je přitom po okraj naplněno krásou. Kdo se svěří modré značce, projde podivuhodnou zalesněnou skalnatou krajinou přes Tokaň, kolem Panenské jedle, Zadním můstkovým dolem až k málo objevenému divu – tajemné skalní Černé bráně na břehu Křinice.

20. VŠEMILY

K největšímu převisu v zemi

Široká niva říčky Chřibská Kamenice dosažitelná přes kopec z Jetřichovic, ukrývá kouzelnou vesničku Všemily. Už dlouhá desetiletí sem jezdí lidé, aby tu především relaxovali a pečovali o domy, jejichž půvab místy až bere dech. Podstávková škola s věžičkou například – tu hned tak jinde nepotkáte. Všemily jsou ale také místem, kde se dějí zázraky. Parta nadšených dobrovolníků se rozhodla, že už tak malebné hnízdo ještě zkrášlí. A tak byla vyčištěna a upravena chloubka Všemil, do skalního suku vytesaná kaple sv. Ignáce, vyčištěn a zkulturněn byl i Dutý kámen, jeden z největších skalních převisů v Česku. Krásné a silné místo. Vždyť tu člověk tábořil už kdysi v neolitu. Největším zázrakem ale bylo vyzdvižení všemilského hřbitova z úplného zapomnění. Nezištným úsilím skupiny lidí, z nichž nikdo nezná nikoho z pohřbených, proměnilo se mech a travou zarostlé místo

u lesa v oplocený hřbitov s obnovenými náhrobky, sochami i novou kapličkou. Všemily je dobré užít si v co největším klidu a teprve pak prozkoumávat jejich okolí. Četné lesní rokle a údolí jsou tajemné i krásné – potkat tu jelena s laněmi není nic výjimečného. Krásná – a málo známá – je cesta ze Všemil do Kunratic a odtud na louky pod Větrným vrchem. Panoramatičtější pohled na celý region, úplnější defilé saských stolových hor, prostě nenajdete. Anebo naopak, kdo vystoupá skalnatým svahem, o nějž se Všemily opírají, ocitne se v místě, které má zcela zvláštní atmosféru a krásu – Všemilská folga. Krajina tu má charakter náhorní plošiny s širokými loukami a horizontem výrazných kopců. Cesta plyne kolem nádherně restaurovaného malovaného kříže i Mariánské kapličky, až dospěje do sousedních Jetřichovic. Všemily jsou prostě „všem milý“...

21. SRBSKÁ KAMENICE

Po bělidlech tam a zase zpátky

Pobřežní loukou klikatí se dravá Kamenice a s ní jakoby o závod běžely perličky lidové architektury, krásné podstávkové domy, které, unaveny, spočinuly na břehu tam, kam svižné vodě stačily. Tu a tam se rozeběhnou i do stráně, ale jen co skály, mokřady a lesy dovolí. Srbská Kamenice. Místo jímavé krásy. Nádherný kostel sv. Václava s dřevěnou zvonící je malebným středobodem do velké délky roztažené obce. Pod ním si pozorný hledač krás všimne do skály vytesaného raně barokního reliéfu Korunování Panny Marie, který je opravdu nevšední a velmi cenný. Nad vsí se zdvíhá pískovcové skalisko s krásnou vyhlídkou i Švédskou dírou čili Kriegsloch, jeskyní, v níž se lidé schovávali před švédskými vojsky. Opodál ve skalách po většinu roku odpočívá jedno z nejkrásnějších skalních divadel u nás, aby v létě ožilo ochotnickými inscenacemi... A ty domy, ty domy... Málokde jsou podstávkové

domy tak úhledně rozestě, opečovávané, žité... Kdokoli Srbskou Kamenicí projde, zjistí, že tahle obec funguje. Vybudovali tu opravdu zcela originální naučnou stezku přes někdejší bělidla, kolem přírodní rezervace Arba, a vytvořili nenásilně alternativní cestu vesnicí, jíž se dříve choďovalo po silnici. Stezka je zdobená dřevěnými sochami kytlického malíře a řezbáře Ivo Švejnohy a je jedním slovem úchvatná. Na konci vesnice si místní vytvořili malou via ferratu, kousek od nenápadné stezky, která poutníka zavede od posledních stavení do Slunečního údolí. To je lemováno deseti pevnůstkami z linie opevnění vybudované na sklonku 30. let – ano, bunkrů, správněji řopíků. Probíhají tu prohlídkové akce, takže si lze vyzkoušet, o jak stísněné prostory šlo. Srbskou Kamenicí se dá chodit tam a zase zpátky – a člověka to neomrzí.

22. STARÁ A NOVÁ OLEŠKA

Kostelní stezkou kolem rybníků

Kdysi tu kolem Chlupatého potoka rostlo nebyvalé množství olší, proto tedy Oleška, respektive Olešky. Kráčí-li kdo od Srbské Kamenice kolem kaskády rybníků na Bynoveckém potoku a odbočí na rozcestí doleva, objeví se před ním brzy malá vodní plocha starosvětsky lemovaná patníky. Z jedné strany svah borového lesa, z druhé srocení chalup a domů, z nichž některé jsou obzvláště krásné podstávky. Nová Oleška je půvabná vesnice, kterou stojí za to prochodit. A když už nic jiného, je určitě třeba cestou na Starou Olešku odbočit do lesa a dojít až na Bubnový kámen, dnes právem zvaný Vyhlička, neboť bubeník odtud už podané do roboty nesvolává, zato rozhled je tu úchvatný – především dominantní Růžák se tu ukazuje ve skvělé formě. To Stará Oleška má rybník o mnoho větší a také daleko slavnější. Už před více než sto lety se tu lidé koupávali a od té doby popularita krásného

rekreačního rybníka s písečnými i travnatými plážemi stále stoupala. Dojít se sem dá i jinak, než přes Novou Olešku – prastarou kostelní stezkou Hadergrund od posledních chalup Srbské Kamenice po zelené značce kolem do skály tesaných výklenkových kaplí. Stezka ústí do silničky, po níž je moudré vydat se nejprve do vrchu, až k osadě Lužná, které tu ale nikdo neřekne než Filipínky, neboť osada byla původně pojmenována po hraběnci Philippine Thunové. Daleký rozhled odtud znají jen skuteční labužníci, dech ale vezme každému. Ze staroolešského rybníka vytéká Olešnička, potok, který spěchá skalnatou roklí dolů, do Janské. Vede tudy půvabná stezka, ale nebylo tomu tak vždycky – ještě ve dvacátých letech minulého století tu pluly pramičky s výletníky. Dodnes jsou ve skalách patrné pozůstatky po jezích, které umožňovaly splavnost.

23. ČESKÁ KAMENICE

Z nejkrásnějšího náměstí do historie

Opření zády o lem devítiboké renesanční kašny, nechme se chvíli unášet neskonálním půvabem náměstí v České Kamenici. Jeho malebnost skládala se jako střípky pestré a barevné mozaiky po staletí. Některé měšťanské domy byly postaveny už v 16. století a každá doba k nim přidávala další budovy ve stylech tehdy módních. Jsou tu tedy barokní faktorské a řemeslnické domy s mansardovými střechami i pozdější klasicistní stavby. Celek je utěšeně souladný. Průnikem tří stylů je vznošená radnice s nápisem Palladium civitatis – Ochrana města. Není věru mnoho tak krásných náměstí, jako je to českokamenické. Tohle město ale nabízí mnohem víc, před časem bylo koneckonců jmenováno historickým městem roku. Je krásné chodit ulicemi a objevovat ukryté skvosty – nádherný je goticko-barokní kostel sv. Jakuba Většího, v němž se kdysi mladý Antonín Dvořák

tajně učil hrát na varhany. Z jeho věže je omamný rozhled a člověk dychtivý dalších historických klenotů se tu snadno zorientuje. Pozoruhodný jsou Salhausenský zámek vystavěný ve stylu saské renesance, panský pivovar (ve kterém už se zase vaří), novogotická budova městského chudobince, nádherný barokní vrchnostenský špitál, ve kterém je dnes příjemná restaurace, nad městem se vypínající hrad Kamenice s nově vybudovanou a otevřenou vyhlídkovou věží, krásná hřbitovní kaple dobrodinců města, rodiny Preidlů... Největším klenotem města je ovšem nádherná vrcholně barokní poutní kaple Narození Panny Marie vystavěná samotným Ottaviem Broggiem. V barokně zakřivených ambitech budete si připadat jako na ostrově jiného času. Vítr tu vypráví příběh zázračné sochy Panny Marie, k níž putovaly zpívající davy. Dnes je tu slyšet i padlý list. Odtud se odchází po špičkách.

24. ČESKÁ KAMENICE A OKOLÍ

Ponorkou na Jehlu i k lesnímu oltáři

Městečko Česká Kamenice má velmi krásné a atraktivní okolí. Významný podíl na tom jistě má jeho poloha, leží totiž přesně na trojmezí chráněných krajinných oblastí Labské pískovce, České středohoří a Lužické hory. Ze tří charakterů tak skládá cosi jedinečného. Kroky turistů nejčastěji vedou na vrch Jehla. Od krásně starosvětského městského koupaliště je vyznačen okruh, který poutníka dovede ke skalním útvarům Ponorka a Žába, na vyhlídku Tell-Platte a kolem skalní kapličky až k místu tajemnému a prochnutému duchovní silou – k Bratrskému oltáři s křížovou cestou. Na kraji skalní strže, uprostřed lesa, zaskočí nezasvěceného kamenný oltář, sochy i obrazy se zastaveními poslední cesty Kristovy. Sem se utíkali ti, jejichž víra nebyla právě v kurzu. Okruh vrcholí skvostnou vyhlídkou ze skalního výběžku tvořeného čedičovými sloupci. Z palubního můstku

jako bychom se odtud dívali na celé město i jeho členité a bouřlivě zvlněné okolí. Pohled do kraje z vyvýšených míst v okolí, to je vůbec báječný zážitek. Třeba z vyhlídkové věže ruin hradu Kamenice na Zámeckém vrchu. Nebo ze skalního ostrohu pod zříceninou hradu Fredevaldu, z něhož je omamný výhled do soutěsky řeky Kamenice i na první kopce Lužických hor. Zážitek zcela jiného druhu přinese výlet do divokého Rabštejnského údolí. Strhující scénérie říčky plynoucí mezi strmými zalesněnými stráněmi navozuje pocit idylly. Stopy historie ale mrazí. Nejprve pozůstatky koncentračního tábora Rabštejn, který po válce sloužil k internaci německých vojáků a pak i Němců před odsunem, a potom podzemní chodby nacistické letecké továrny vyražené do skalního masívu. Ledový dech času ale odváne vítr a zůstává jen příroda, milosrdně zakrývající stopy lidské zloby.

25. KYTLICE

Z údolí do údolí za klidem a krásou

Je jedno kouzelné údolí, které stráží horní tok říčky Kamenice. Stvořitel tu krásami až plýtvá. Je jedno, pojedete-li tudy jednou z nejhezčích železničních tratí u nás, vydáte-li se sem na kole nebo pěšky – vždycky užasnete. To údolí vede z České Kamenice přes Mlýny do Kytlice. Hned na začátku ohromí gigantický zkmamenělý vějíř stěny Pustého zámku a pak už jen srdce usedá nad krásou krajiny i stop lidského života v ní. Všechno to vrcholí v Kytlicích. Tady je možné pohodu snad přímo nahmatat. Ne nadarmo si tu tolik známých osobností vybudovalo svá letní sídla. Návštěvníkovi je až trochu stydno rušit zjevný klid a mír místních, a tak se vydá proti proudu říčky ještě dál, aby za magickým viaduktem vkročil rovnýma nohama do lužickohorské přírody a nechal se uchvátit krásou lesního Hraničního rybníka i tajemností Valdštejnské skály, do níž kdosi v hloubi času vytesal tajemné značky. Je

ale také druhé kouzelné údolí. To stačí vydat se z Kytlic přes kopeček do Polevska, proslulého zimními běžeckými terény. Po celý rok tu ale srdce poposkočí nad skvostným barokním kostelem Nejsvětější Trojice i novogotickou hrobkou skláře Handschkeho. Cesta dál vede do předlouhé obce Prysk. A zase – pohlednost a skoro až pohádkovost domečků lemujících silnici. Další barokní skvost – kostel sv. Petra a Pavla s odloučenou zvonící. Obec obkružuje výletní cesta od jednoho úchvatného místa ke druhému, lukami, pastvinami a lesy, aby nakonec dospěla až pod vrchol Středního kopce, pod vrcholový čedičový suk, na který vyšplhat znamená užít si nepopsatelný kruhový rozhled. A dál? Třeba do Kamenického Šenova, sklářského města se Sklářským muzeem, malebnou ruinou slavné secesní fabriky Eliášky nebo historickým hřbitovem.

26. CHŘIBSKÁ

S objevitelem za orchidějemi i vodopády

Je krásné, když náměstí zvolna stoupá a je korunováno kostelem. Tenhle pohled nabídně se návštěvníkovi Chřibské, města slavnějšího, než by se kdo nadál. Tady se totiž topilo v pecích sklárny, když kostel sv. Jiří byl ještě dřevěný a do jeho gotické přestavby zbývalo bezmála dvě stě let. Navíc se tu narodil muž, jemuž hodně dlužíme, vynikající botanik, chemik a cestovatel Tadeáš Haenke, objevitel viktorie královské, největšího leknínu světa, první, kdo využil ledek jako hnojivo, muž, který proslul v Jižní Americe víc, než v rodné zemi. Návštěvou jeho velmi zajímavého muzea je dobré prohlídku tohoto neobyčejného města začít. A pak nejspíš káva U Tadeáše a... procházka. Kolem novogotické radnice, do kopečka ke kostelu obklopenému pozoruhodnými sochami a náhrobky i jedinečnou křížovou chodbou, kolem sochy svatého Janíčka, podél zkrocené říčky Chřibské

Kamenice, do Dolní Chřibské za nádhernými podstávkovými domy, do mírného svahu na louky Brodských a Marschnerovu, kde kvetou české orchideje, do vyhledávané restaurace Na Stodolci, k výklenkové kapli s obrazem Navštívení Panny Marie a pak ještě dál, až k nevidanému kamennému viaduktu, který odváděl vodu z říčky do cihlového náhonu malé textilky. Můžeme se ale vydat i jiným směrem, třeba k přírodnímu koupališti nebo ke kaskádovému Chřibským vodopádům, které vytváří potůček spěchající ze svahů Plešivce. Pojdme se ale dát ještě na jih, po modré a pak po naučné stezce Okolím Studence. Ta nás dovede až k místu bezmála přízračnému. Musí ale být přelom května a června, neboť právě tehdy v Měsíčním údolí kvetou a omamné voní Jidášovy peníze, vlastním jménem měsíčnice vytrvalá. Svahy nad údolím jsou jí doslova poseté a vůně člověka přímo nadnáší.

27. ÚZKÉ SCHODY

Škvírou skřítků do neznámého města

Krásné lovecké sruby uprostřed lesů, v místě zvaném Na Tokání, dočkaly se své dnešní podoby ve třicátých letech minulého století. Dnes jsou chráněny jako kulturní památka. Taková ochrana však není nic platná, sedne-li na střechu srubu červený kohout – a to přesně se v průběhu času několikrát stalo, naposledy v květnu roku 2020. Dva ze vzácných srubů lehly popelem a nezbývá než doufat, že jako byly znovu vystavěny už mnohokrát, podaří se to i dnes. Tohle kouzelné místo je skvělým východiskem do méně známé části Českého Švýcarska. Vede odtud také slavná „žlutá“ do Doubice. Ten úsek nemá ani pět kilometrů, přesto je jedním z nejatraktivnějších v regionu. První pozoruhodností je široké údolí pod skalami, odkud se dá jít dvěma cestami – soutěskou, anebo po Úzkých schodech. Skalní puklině říkávalo se Škvíra skřítků, Trpasličí rokle,

ale také Andělské schody. To ovšem až poté, co sem nechal kníže Kinský instalovat první žebříkovité schůdky. O tom, že místo přitahovalo turisty už před sto padesáti lety, podal půvabné svědectví autor prvního průvodce po Českém Švýcarsku, lesní adjunkt Ferdinand Náhlík: „Zbývá tu velmi málo místa zejména pro krinolínu podle poslední módy, a tak oblek přírodumilovných turistek může snadno doznat úhony. Osobám silně tělnatým nedoporučuje se pak tudy prolézat, nelze zaručit, že by korpuletní jedinci neuvízli v pasti.“ Dnešní kovové stupně jsou sice zjevným pokrokem, nicméně skály se k sobě tisknou stále stejně, a tak páně Náhlíkovo varování platí jednou provždy. Nad schody čekají nádherné výhledy i téměř neznámé, v lesích ukryté skalní město s tajuplnou skalní Dvoranou i roztodivnými útvary rozestými mezi stromy.

28. DOUBICE

Místo, kde lidé domy milují

Vesnička Doubice je šarmantní krasavice. Už od šedesátých let minulého století tu bezmála každý dům hýčkají a láskyplně obnovují chalupáři, ti neopěvovaní zachránci mnoha krás a pamětihodných stavení. Ne, tohle není skanzen, to je živoucí a žitý soubor podstávkových domů. Jste-li dočasnými návštěvníky a nepatříte mezi vyvolené, kteří tu mají co zvelebovat, nezoufejte. Procházka vsí, posezení v někdejší továrničce, kde sídlí báječný jazzový klub, oběd ve vyhledávané Staré hospodě obklopené pitoreskním souborem dřevěných soch a herních míst, který nadchne hlavně děti – to všechno je prožitek z osobitě Doubice. Okolí je, jak jinak, úchvatné. Především jsou tu dvě nádherné a málo známé vyhlídky. Ta první doslova nad vsí. Vrcholek kopce Spravedlnost je vzdálen necelé dva kilometry. Nahoře zábradlí, lavička a strhující výhled na zvlněný reliéf

západních Lužických hor. To za druhou vyhlídkou je třeba vydat se lesem až k místu, kde kdysi stávala vápenka, v jejíchž uzavřených štolách přezimují netopýři, a kde je dnes pozoruhodná přírodní rezervace. Odtud starou Farskou cestou až pod vrchol Širokého vrchu. Nedaleko něj, za rozeklanou Dračí skálou, vybíhá nad svah skalní plato obehnané zábradlím. Karlova výšina. Oči se rozletí daleko do kraje, především do Českosaského Švýcarska, ale už i do Českého nízozemí. Nebude se vám odtud chtít. Cesta nicméně vede dál a zvědavého poutníka dovede až do obce Rybníště. Kromě secesního kostela sv. Josefa jsou největším bohatstvím Rybníště – nepřekvapivě – rybníky. Především Velký rybník, středobod přírodní rezervace, hnízdiště mnoha druhů ptáků. A kdo není zážitků pln, může z Rybníště ještě vystoupat na Malý Stožec a užít si skvostné výhledy do třetice.

29. JIŘETÍN POD JEDLOVOU

Hlubiny i vrcholy tajemného rozhraní

Tajemné území plné prastaré síly Země. Tektonické setkání pískovce a znělce, rozhraní Českosaského Švýcarska a Lužických hor. Od středověku tu člověk dobýval vzácné rudy. A zakládal osady i města. Tak vznikl Jiřetín pod Jedlovou, obec, která dokáže nabídnout daleko víc, než člověk čeká. Kostel Nejsvětější Trojice a vedle něj nádherná barokní fara s malým muzeem. Dlážděné náměstí, zeleň, tarasy, historizující lavičky, vodotrysky. A kolem úzké uličky s pitoreskními i vzcnými podstávkovými domy, barokní sochy... Kamkoli se odtud vydáte, budete okouzleni. Nedaleko se tu země otevírá dokořán v prohlídkové štolě sv. Jana Evangelisty. Nad městem, na Křížové hoře, nelze než užasnout nad jednou z nejkrásnějších pašijových křížových cest v Česku. Na vrcholu, mezi kaplí Povýšení sv. Kříže a Božím hrobem je travnaté prostranství. Přesně uprostřed byl

nesčetněkrát naměřen mohutný výron telurické síly, energie země. Tady virgule tančí. Opodál Mariánský gloriol chrání pramen považovaný za zázračný. Cesta dál vede pod královnu západních Lužických hor, Jedlovou, korunovanou kamennou rozhlednou, která se v zimě rozmarňě obléká do sněhového kožichu. Je z ní stejně skvělý výhled směrem k Růžáku i ke Klíči. K tomu útulná restaurace, lanové centrum, sjezdy na kárách i koloběžkách... Kdo neodbočil na Jedlovou, toho cesta dovede nádhernou bučinou až k dalšímu vrcholu, který býval korunován věžatým hradem. Hrad Tolštejn už je sice zříceninou, ale jednou z těch nejvládnějších – tady se občerstvíte a ještě si užijete několik vyhlídek z vrcholu někdejší hladomorny, ze skalního suku i odjinud. Dole na vás bude přívětivě mávat Jiřetín a nabídne závěr výletu například ve velkorysém sportovním areálu.

30. KRÁSNÁ LÍPA

Městečko na dlani

Jak jenom vystihnout duši místa, které je východní branou Českého Švýcarska a přitom se vyhřívá na prvních stránkách Lužických hor... Jako by městečko kolem krásné lípy leželo na mírně sevržené dlani dobrotivého obra. Až dole je utěšené náměstí, které se za posledních dvacet let změnilo k nepoznání. Běloušský pivovar, voňavá čokoládovna, ještě voňavější pekařství, nostalgická kavárna, moderní kavárna, Dům Českého Švýcarska s interaktivní expozicí, designově jedinečný hotel, schody běžící k bráně kostela sv. Máří Magdaleny, sportovní areál, pabeskuující rybník Cimrák, největší funkcionalistická stavba v zemi, industriální stavby, městský park s architektonicky raritní hrobkou rodiny Dittrich opatřenou dokonce výtopnou, úchvatné vily – to všechno malebné, vlnivé, opečovávané. A pod tím hučí mladičká Křinice, již před nějakými sto padesáti lety svedli

z povrchu náměstí pod zem. Jak ale obvod obrovsky stoupá, objevují se prostorné louky zdobené perličkami podstávkových domů a za nimi vroubí město hluboké lesy. Je skutečnou rozkoší podnikat odtud výlety kamkoli. Kupříkladu za krví města, k pramenům řeky Křinice, která se jako hraniční řeka klikatí mezi oběma národními parky než dospěje do náruče Labe. Prameny Křinice jsou od města vzdáleny jen dva kilometry a přece už v bujně přírodě, uprostřed lesa, kryty altánkem a ozdobnými mřížemi. Chybu by ale udělal, kdo by se vrátil hned zpátky, neboť cesta vede dál a brzy poutníka zavede do podivuhodného světa dlouhé zcuhané trávy a sporých jehličnanů, ke scénérii bezmála až šumavské. A ještě dál ta cesta vede, až k rybníku Světlík, u něhož by i don Quijote zaplesal a hotovil se k boji, neboť tu své lopatky k nebi zdvihá větrný mlýn jako ze starých obrázků.

31. VLČÍ HORA

Lukami pod rozhlednou

Krásnolipsko je krajina zvlněná jako rozbourené moře. Jednou z nejvyšších vln severně od Krásné Lípy je Vlčí Hora. Domy, které lemují silničku běžící po vrstevnici na úpatí stejnojmenné hory, tvoří neokázale krásnou obec. Kdokoli se tu ocitne poprvé, zůstane okouzleně stát u Žebrácké kaple a nechá se konejšit uklidňujícím pohledem na modravý reliéf Lužických hor. Středobodem obce je odedávna kaple Panny Marie Karmelské, nově pak také známá manufaktura na výrobu přírodní kosmetiky Nobilis Tilia s prodejnou a čajovnou v návštěvnickém domě zbudovaném z bývalé školy i s permakulturní botanickou zahradou. Krásné podstávkové domy lemují cestu k lesu, aby ji nechaly běžet dál, až na vrchol magneticky výstřední Vlčí hory, kopce, na jehož vrcholu se střelka magnetu výrazně vychyluje. Daleko podstatnější pro člověka bažícího po výhledech je ale skutečnost, že tu

stojí nejstarší rozhledna Šluknovska, o kterou s láskou pečují krásnolipští turisté. Ze zaskleného vyhlídkového ochozu je kouzelný panoramatický výhled a člověk si tu připadá jako na kapitánském můstku zaoceánského parníku plujícího vlnami kopců a luk. Ano, i luk v části zvané Pětidomí, i bývalých bělidel s nádherně umístěným Hesseho křížem, i zbrusu novou kapli sv. Antonína Paduánského vystavěnou krásnolipskými turisty pár metrů od místa, kde od dob barokních stávala, než ji čas rozhlodal... Vidět je i hřbitov, kterému vévodí monumentální Nitscheho hrobka, i sousední Zahrady. Tady je na zahradě jednoho z domů dodnes k vidění jedinečná reliéfní geologická mapa, model okolní krajiny sestavený z místních hornin, který ve třicátých letech minulého století vytvořil amatérský přírodovědec Rudolf Kögler. O jeho naučné stezce bude řeč vzápětí.

32. KÖGLEROVA STEZKA

Putování za duší Krásnolipska

Rudolf Kögler ze Zahrad byl textilní návrhář. Byl to ale také člověk velmi citlivě vnímající přírodu, vášnivý botanik, astronom a především geolog. Když na zahradě domu v Zahradách u Krásné Lípy budoval dnes proslulou geologickou mapu okolí, napadlo ho, že by bylo zajímavé vyznačit a informacemi opatřit stezku, která by měla poučný charakter. Termín naučná stezka tehdy ještě nikdo neznal, jediná už existující v zemích českých byla geologická naučná stezka „Hibschweg“ v Českém středohoří, otevřená v roce 1927. Köglerova stezka byla tedy v roce 1941 teprve druhou českou naučnou stezkou. Po válce zanikla a byla obnovena a rozšířena teprve v roce 2006. Z původních dvanácti kilometrů stalo se kilometrů třiadvacet. Projít tuhle nádhernou cestu znamená nahlédnout Krásnolipsko ve všech jeho valérech a tóninách. Z Krásné Lípy jde se městským parkem přes malebnou Kamennou Horku s dalekými

výhledy, Lužickým zlomem kolem vápencových lomů nad Doubicí. V Kyjovské stezce nakoukne na okraj Kyjovského údolí říčky Křinice, aby se po hranici národního parku šplhala nádhernými lesy přes Kamenný vrch, na louky u Vlčí Hory i na vlčihorskou rozhlednu, odkud kolem Veroničiny studánky přivádí okouzlené poutníky ke Köglerovu domu s dodnes přístupnou geologickou zahradou. Černou cestou kolem líbezných kapličky nad Sněžnou vrací se pak stezka přes Krásný Buk na Krásnolipské náměstí. Kdo Köglerovu stezku projde celou – najednou či na vícekrát – může hrdě prohlásit... nikoli, že už zná Krásnolipsko, ale že už je zasvěcen do krásy téhle krajiny, že se dotkl ducha českošvýcarských skal, roklí a lesů, že pocítil sílu mohutného tektonického zlomu, že vytušil neokázalý půvab syrového a zvlněného Českého nízozemí.

33. KYJOVSKÉ ÚDOLÍ

Místo, kde řeka vypráví příběhy

Jedním z nejznámějších míst východní části národního parku je dozajista Kyjovské údolí. Vlíná dolina vytvořená říčkou Krčinicí je tak populární možná i proto, že vodní tok tu lemují silnička bez provozu, takže procházka sem je možná i s kočárkem nebo vozíkem handicapovaného turistu. Pravda ovšem je, že Kyjovské údolí nabízí mnohem víc, než jen procházku kolem vody. Když například v Kyjově místo do údolí zamíříte ke staré škole a uzounkou stezkou kolem starého hřbitova dojdete až na Kinského vyhlídku, budete mít údolí hluboko pod sebou a bude vás čekat pestrá a atraktivní skalní pěšina kopírující tok řeky. Sestupy i výstupy po kamenných schodech skalními puklinami, tajuplná ženská tvář na skále, skalní útvary Pekelná brána, Kočka a Pes, Skalní Bratři, Lví doupě, Obří hlava, Praporek, Vikingská loď, ale také pozůstatky možná hradu, spíše ale prospektorské osady.

Když zase sestoupáte na úroveň řeky, odvede vás od ní mohutná skalní dvorana zvaná Klenotnice. A až zase budete stát na břehu Krčince, vydáte se k Turistickému mostu a ještě dál, sledující meandrující říčku až do zaniklé osady Zadní Doubice, ke skalní Vlčí desce, anebo přes hranice, k bývalému hotelu Český mlýn, a ještě dál, do míst, které si představíme o pár stránek dál. Skuteční fajnšmekři krásy přírody se ale možná jen posadí do šťavnaté trávy a budou omámeně hledět na vysoko kroužící sokoly, ustrnou, když se z koryta řeky zvedne čap černý a velebně jím přeletí nad hlavou, anebo nebudou věřit svým očím, když nad řekou zazáří modromodrá neónová čára letu ledňáčka. Je tu klid, ale nikdy ticho. Sama řeka šeptá dávné příběhy, včely zpívají a stromy pobrukují... A když údolí poztrácí barvy, vyčaruje paní zima ve Vinném sklepe nebo v Jeskyni víl pohádkové ledové krápníky.

34. RUMBURK

Město krásné architektury

Jsou lidé, kteří se dotčeně pozastaví nad tím, že městu Rumburk říkávalo se v předminulém století Malá Paříž severu. To ale bude buď tím, že Rumburk neznají, anebo ještě spíše tím, že nedokážou krásu hledat a nacházet. Kdo má alespoň minimální cit pro krásu architektury, bude tu u vytržení. Nádherné továrníkové vily, historizující i modernistické měšťanské domy, klasicizující tělocvična, novogotická škola, monumentální gymnázium ve stylu vídeňské secese, dokonce expresionistické stavby... A půjdeme-li hlouběji do minulosti, je tu několik barokních skvostů – třeba kostel sv. Bartoloměje nebo opravdu ojedinělý Trojiční sloup na náměstí se sochami Panny Marie a sedmi světců. A to je tu ještě klenot největší, nejsevernější Loretánská kaple na světě, dílo slavného barokního architekta Johanna Lucase Hildebrandta, úžasně zdobená Svatá chýše obklopená ambity

s rohovými kaplemi, s úchvatnými nástropními malbami a zcela originálními Svatými schody doplněnými o mimořádně bohatou sochařskou výzdobu. Loreta tvoří barokní areál s bývalým kapucínským klášterem a kostelem sv. Vavřince a je k návštěvníkům vlíná – nabízí zajímavé prohlídky včetně nočních při svíčkách, je tu několik expozic a tu a tam je možné nahlédnout i do technického zázemí stavby. Jedinečná je i tkalcovská ulička s podstávkovými domky dávných řemeslníků. Jako většina měst v regionu, je i Rumburk obklopen přírodou, která vábí a láká k prohloubání. Nejlépe se v ní orientuje ten, kdo vystoupá na vrch Dymník. Tady totiž stojí historická rozhledna, z níž je vidět město i s okolím a vzdálenými horizonty. Navíc je tu možné prožít silný duchovní moment v areálu Strom života tvořeném dvaadvaceti stíhlými obelisky. Je to místo prodchnuté energií.

35. JIŘÍKOV A FILIPOV

Lourdy severních Čech

Na úplné výspě Českého nizozemí, kde se český a saský živel dodnes přirozeně mísí, protože mnohde se stačí podívat přes plot zahrady a koukáte do Saska, choulí se městečko Jiříkov. Jak už to tak v téhle oblasti bývalo, život se vyvíjel hlavně kolem vody, a tak i tady náměstím protéká Jiříkovský potok, který lemují pozoruhodné, převážně barokní podstávkové domy. V Jiříkově narazíme na nebyvale velké množství soch. Jsou povětšinou barokní nebo klasicistní a potkáte je každou chvíli. Nejvzácnější je barokní sousoší, na němž svatého Jana Nepomuckého obklopují sv. Karel Boromejský a sv. Florián. To mělo Jiříkov chránit před morem a požáry. Na náměstí vzdorují času ještě sochy Panny Marie Immaculaty, sv. Jana Křtitele a sv. Jana Nepomuckého, nedaleko tyčí se archanděl Michel v bojové póze a u dalšího z barokních podstávkových domů shlíží na lidské

pinožení socha Kristova. Barokní kostel sv. Jiří uprostřed starého hřbitova je obehnán hřbitovní zdí, na níž je umístěna křížová cesta. Velmi zajímavá je i rohová hřbitovní kaple, která také pochází z barokní doby. Kdo by se ale vydal do nedalekého Filipova, dnes součásti města Jiříkova, ocitl by se z baroka rovnýma nohama v časech, kdy architektura vládla historismus. Ohromen stanul by před opravdu gigantickou novorománskou bazilikou minor zasvěcenou Panně Marii Pomocnici křesťanů. Její historie bere dech. Ještě v roce 1866 tu stával prostý dům, kde umírala devatenáctiletá Magdalena Kade, které se zjevila Panna Maria, řkouc: „Ode dneška budeš zdráva“. V domě byl narychlo vybudován oltářík, který brzy následovala kaple, jež brzy nestačila náporu poutníků, a tak tu byl v roce 1885 dostavěn i kostel. Filipovu začalo se říkat „Lourdy severních Čech“.

36. ŠLUKNOV

Město soch a zámku, který povstal z popela

Šluknov je nejseverněji položené české město. Býval pomyslnou špičkou katolického klínu vraženého do protestantského masivu. My jsme si dnes uvikli vidět na městech jiné věci, ale kdo se dokáže dívat s nadhledem a citem pro historii, uvidí bezpočet svědků takového vývoje. Šluknov je totiž doslova městem soch, celého kamenného panteonu katolických svatých. Už jen ten opulentní Trojiční morový sloup na náměstí pojatý jako korunování Panny Marie s přihlížejícími světci. Sochy nás provázejí při cestě pašijovou křížovou cestou, další jsou srocné kolem kostela, u fary i jinde po městě. Mimořádně krásnou alegorií otcovství je sv. Josef, který tak kontrastuje s rigidním sv. Antonínem Paduánským... defilé emocí vtělených do kamene. Úchvatné jsou ale i pozdější sochy – secesní alegorie Spořivosti na průčelí bývalé spořitelny, mystický rytíř Rieberův

na pomníku padlým... Šluknov má dvě výrazné dominanty. První je raně barokní chrám sv. Václava a druhou zase nádherný zámek vystavěný ve stylu saské renesance. Je to vlastně velkorysý panský dům, souladný, svým způsobem jednoduchý, důstojný, krásný. Žádné věžičky a serepetičky – účelné obydlí. No vidíte – a přitom byl v roce 1886 na stržení. Tehdy totiž zámek vyhořel – přišel o střechu, krov, třetí patro i část druhého. To, že dnes zase stojí, že je v něm prohlídkový okruh, že je obklopen krásným parkem s Růžovou zahradou, to je hřejivým důkazem faktu, že dodnes žijí mistři řemeslníci, kteří dokážou vyrobit kazetový strop, zdobné ostění dveří či intarzované parkety. Šluknov byl ve své historii vůbec sužován požáry a morem. Druhá ze jmenovaných ran nám ve městě zanechala raritní památku – morovou branku pod kostelem, jíž byli z města vynášeni mrtví.

37. BRTNICKÉ LEDOPÁDY

Údolím ledové krásy

Když se dnes řekne Brtnické ledopády, ví většina lidí, o čem je řeč. Fotografie nádherných a křehkých ledových scénérií vytvářených rok co rok přírodou samou jsou proslulé, ne každý ale ví, kde ledopády vlastně hledat a už vůbec ne, jak vlastně vznikají. Vyrůstají – anebo se spouštějí – především na pískovcových převisech nebo stěnách a nejsou to zamrzlé vodopády, jak si mnozí myslí. Vznikají totiž mrznutím tajícího sněhu. Když se zima začíná chýlit ke konci, bývají největší. Některé jsou sotva patrné, jiné obrovské a monumentální. Navíc se zbarvují od žlutých tónů přes zelenou do hnědé a dokonce i černé. Okruh po „brtnických“ ledopádech v údolí Vlčího potoka je v zimě dobře značen, vede od ledopádu k ledopádu, takže se člověk dostane k Velké a Malé kaskádě, k Oponě, která je se svými temně oranžovými ledovými drapériemi nejznámější a nejobdivovanější,

ke Konírně, k Betlému, Varhanám, Vlčí stěnce i k Velkému ledovému sloupu, jenž dokáže narůst do skutečně impozantní velikosti. Ledopády je ale protkané celé Kyjovské údolí, je to specifikum zdejších roklí. Brtníky jsou nicméně zajímavé i v ostatních ročních obdobích, především jako východiště k Velkému Pruskému táboru, Soví jeskyni i do Kyjovského údolí. Milovník historie si pak jistě nedá ujít křížovou cestu nebo Sloup Panny Marie Bolestné. Sousední osada Kopec je jedinečná svou polohou i atmosférou. Najdete tu svéráznou hospůdku U Oty, drobné sakrální památky, půvabné chalupy a můžete se odtud vydat spolu s Brtnickým potokem ke Křinici zase jinou roklí s pozoruhodnými skalními útvary. Z Brtníků můžete vyrazit i po málo známé červené k Zelenému kříži a třeba až na Volský kámen, za nádhernými výhledy i strhujícími lesními partiemi.

38. MIKULÁŠOVICE

Na pomezí dvou světů

Městečko kolem mohutného barokního chrámu sv. Mikuláše je pomyslnou hranicí mezi Českosaským Švýcarskem a Českým nízozemím. Končina roztroušených skal a hlubokých roklí tu přechází v mírně zvlněnou lesnatou zadumanou zemi, sverepou a krásně drsnou, krajinu čaroděje Krabata, potulných alchymistů i obrovských křížů v polích. A touhle krajinou už zase o svátcích velikonočních projíždějí muži na koních oblečení do obleků, na hlavě cylindry, zdobení černošlatými šerpami, doprovázeni kapelou a pěšími zpěváky, neboť dávná tradice Velikonočních jezdců byla po letech obnovena. V Mikulášovicích setkává se dávná historie s nedávnou minulostí i dneškem. Najdete tu opravené drobné sakrální památky, nádhernou trojbokou kapli Nejsvětější Trojice, kapli Tří otců s novou kupolí vytvořenou místními řemeslníky, ale také pozoruhodné industriální budovy, které

jsou památkami na dobu, již připomíná malé muzeum nad Informačním střediskem v centru obce. Mikulášovice vás ale překvapí i nádherným koupalištěm s prvorepublikovou atmosférou anebo funkční historickou hvězdárnou. Jako východiště výletů je tohle město ideální. Je úchvatné, vyrazit odtud na krásnou cihlovou rozhlednu Tanečnice, na místy panoramatickou, místy v lesích ukrytou Zlodějskou cestu, skalnatým údolím Bílého potoka až ke Křinici, anebo do Saského Švýcarska, které je vážně hned za humny. Sousední Vilémov ovšem také stojí za prozkoumání, neboť i tady se setkávají staletí. Vlakem sem přijedete po vysokém viaduktu překlenujícím Vilémovské údolí od roku 1904, abyste se vzápětí octili rovnými nohama v baroku, u paty mohutného schodiště vedoucího ke kostelu Nanebevzetí Panny Marie s křížovou cestou i výklenkovou kaplí kryjící zázračný pramen.

39. DOLNÍ POUSTEVNA

Cestou křížů k sousedům

Dolní Poustevna je město doslova a do písmene hraniční, neboť pouze můstek přes Vilémovský potok dělí ho od saského města Sebnitz. Tohle svého druhu souměstí je moudré projít s očima otevřenýma, protože tu narazíte na mnoho zjevných i skrytých pozoruhodností. Nejdříve je dobré zajít do Centra setkávání, což je rekonstruovaný evangelický kostelík s galerií a vyhlídkovou věží. Odtud přehlédnete celé město. Je tu zajímavá naučná stezka po kamenných památkách, která vás protáhne městečkem i okolím, doslova od křížku ke křížku, od sochy k pomníku, až do Karlína, Nové Visky a Horní Poustevny. Potkáte tu i poustevenskou Pietu z roku 1748, barokní pískovcové sousoší Panny Marie držící v náručí Krista snátého z kříže. U nádherně rekonstruovaného krucifixu z roku 1824 s bohatou figurální výbavou včetně rozverně poletujících andělíčků, nechte se svést k odbočce

pod vrch Poustevník, lidově Špičák. Kdo na něj vystoupá, bude odměněn panoramatickým výhledem od dvojramenného kříže. Uvidí sveřepou a drsně krásnou, neokázalou a přece malebnou krajinu západního Šluknovska, ale také zvlněné kopce Hornolužické pahorkatiny. Milovníci výletů ať se také nechají vést žlutou značkou nádhernými lesy přes Maxovu boudu až na hranice se Saskem a dál, k Solnému sloupu a na Ungerberg, kde je vlídně očekává turistická chata s pětasedmdesát metrů vysokou rozhlednou. V sousedním Sebnitz je krásné jen tak courat městem, obdivovat zdejší kostely i měšťanské domy, zajít do slavného Muzea umělých květin a vlastivědy i do Domu německých umělých květin, do Afrického domu, železničního muzea s vláčky firmy Tillig, do Právěkého parku s čtyřmi sty plastikami prehistorických savců a malých živočichů, do Westernové vesnice...

40. LIPOVÁ

Nejsevernějšími místy Česka

Vesnice roku 2019 v rámci celé České republiky. Takové pocty se Lipové nedostalo jen tak. Žije tu silná komunita nelhostejných lidí, kteří se umějí postarat o svou obec i o její návštěvníky. Srdcem vsi je nádherně rekonstruovaný podstávkový dům, který vystavěl místní usedlík Zacharias Hoffmann, nejvýznamnější barokní stavitel široko daleko. Dnes je tu galerie, muzeum, prostory pro spolkovou činnost a kulturní akce a především Informační centrum otevřené sedm dní v týdnu po celý rok. Sakrální perlou obce je barokní kostel sv. Šimona a Judy, který také prošel zevrubnou a velkorysou rekonstrukcí, a na jehož půdě je instalována zajímavá expozice. Opravená je i kaple v nedalekém Liščí a dvě desítky drobných sakrálních památek. Dominantou obce pak je ruina salmovského zámku, jehož nelehká rekonstrukce právě probíhá. Půvabnou barokní zámeckou zahradu už se ale

podařilo dovést do stavu, kdy se stala přirozeným místem her a setkávání místních i návštěvníků. Na druhé straně zámku třpytí se hladina Zámeckého rybníka, který obchází naučná stezka. Lipová žije mnoha akcemi, ostatně ta nejslavnější, Lipovský dřevák, soutěž dřevosochařů, zanechává rok co rok po celé obci pozoruhodné skulptury. Neméně krásné je ale i okolí. Není odtud daleko do Lobendavy s kostelem Navštívení Panny Marie, který postavil nám už známý Zacharias Hoffmann. Půvabná silnička dovede nás pak do Severní, která dělá čest svému jménu, neboť je nejsevernější obcí Česka. Mámivou krajinou dá se odtud dojít až k nejsevernějšímu bodu země, takzvanému Nordkapu. Plazivé louky se stády krav i úzká pěšina kolem hraničního potoka dovedou nás až k pamětnímu obelisku s dvěma deskami, z nichž každá mluví tím jazykem, do jaké země hledí.

41. KŘÍŽOVÉ CESTY

Cestami kříže do míst, kde je ticho svaté

Zvláštní místa, která i pro bezvěrce mají silnou atmosféru, přírodní zákoutí pokorně dotčená člověkem. Takové jsou křížové cesty v Českém nížozemí, jak se od pradávna říká Šluknovskému výběžku. Je jich čtrnáct. Stejně jako je zastavení křížové cesty. Možná je to náhoda, možná záměr. Právě tady na sebe narážely dva v baroku nesmiřitelné proudy křesťanství a katolický poloostrov vybíhající do protestantského moře se snažil být i v mnohém okázalý. Proto tolik soch, proto nejsevernější Loreta na světě, proto votivní místa i v nejdlehlších skalách. Z doby barokní pochází nejstarší a také nejrozsáhlejší křížová cesta, ta ve Šluknově. Je pašijová, což znamená, že kromě samotných čtrnácti zastavení vrcholících Božím hrobem obsahuje i Getsemanskou zahradu, grotty, a několik kaplí. Barokní jsou ještě křížové cesty v Jiřetíně pod Jedlovou a Vilémově, ostatní jsou už

pozdější. Všechna ta místa, do jednoho, mají svou jedinečnou atmosféru, všechna člověka alespoň na chvíli přenesou jínám. Jedna z nejsuggestivnějších je ta na Annabergu, také pašijová, s nádhernými výhledy na Lobendavu. Sousední Jáchym zažívá zásadní proměnu, když zastavení byla po desetiletích důstojně obnovena a opravuje se i kaple sv. Jáchyma. Zcela osobité kouzlo má čtrnáct zastavení v Království, mysteriózní zážitek čeká v háji nad Brtníky, útěšnou dávkou samoty na kraji lesa je i cesta nad Velkým Šenovem, k posazení a tiché meditaci svádí i podkova obkružující mohutný kříž na Strážním vrchu nad Rumburkem. Někde křížové cesty obklopují kostel jako součást hřbitovní zdi – ve Starých Křečanech, ve Varnsdorfu a v Jiříně – jinde je zub času téměř rozhlodal – v Krásné Lípě a logicky i ve Fukově, kde kromě křížových cest zmizela i sama obec.

42. SKALNÍ DIVADLA

Thálie se vrací do skal

Ve skalních scénériích Českého Švýcarska hrávalo se divadlo už před více jak sto lety. Tahle tradice vymizela po válce, kdy ze Sudet ostatně vymizelo skoro všechno, hlavně radost. A divadlo je radost. A radost se nedá vyhnat jednou provždy. A tak se vrátilo i ochotnické nadšení a skalní amfiteátry zase ožívají. Ono snad ani nemůže být úžasnější jeviště, než to, jehož kulisy tvoří fantaskní skály a šumící stromy. Dnes je možné zastihnout divadelní nadšence ve čtyřech nádherných skalních divadlech – v Mlýnech, Srbské Kamenici, Chřibské a Prysku. Nejstarší je divadlo v Srbské Kamenici. Vzniklo v roce 1924, když zdejší ochotníci vyhořel hostinec U Růžáku. Nezbylo jim, než se přesunout do skal. A vyplatilo se – takhle dramatickou a členitou skalní kulisu jinde vážně nemají. Před válkou bylo divadlo strženo a svého vzkršení se dočkalo až v roce 2013. Vede k němu

stezka začínající na můstku vedle obecního úřadu. Nad divukrásným údolím řeky Kamenice, mezi Mlýny a Kytlicemi, přeměnil mýtinu před ztepilým členitým skaliskem v divadlo už v roce 1931 kulič skla Franz Marschner. Hrávaly se operety a zpěvohry... jenomže přišla válka. Teprve bezmála padesát let po ní divadlo opírající se o mohutnou skalní stěnu obnovilo činnost. V roce 1931 vybudovali si lesní divadlo i občané Chřibské – v bývalém lomu kousek nad městečkem směrem na Českou Kamenici. Osud podobný, jako u ostatních přírodních stánků Thálie, jen obnova přišla dříve, už v roce 1996. Úplně jinou historii má skalní divadlo v Prysku. To totiž vzniklo také z opuštěného lomu, ale až v roce 2018! Skalní divadla jsou krásná. I když zrovna nehrají. Amfiteátr ve skalách má totiž zvláštní atmosféru. Alespoň se nebudete stydět zaspívat si tu pro radost.

43. DRÁHA NÁRODNÍHO PARKU

Vlakem za všemi krásami obou parků

Ať se píše, jaké chce datum, jízda vlakem vždycky bude zážitkem. A jízda Dráhou národního parku zejména. Všechno to začalo v roce 2014 na nádraží v Dolní Poustevně. Železniční spojení s přeshraniční sestrou Sebnitz bylo přerušeno po válce a v roce 1948 dokonce došlo i k úřednímu vytrhání kolejí. Dnes už ale vlaky zase jezdí a jezdí dokonce tak, že vznikl jedinečný okruh doslova napěchovaný krásami viděnými jen tak, z okénka, zároveň ale ideální k tomu, aby člověk kdekoli vystoupil a pohodlně se dostal ke všem atraktivitám obou národních parků. Jen si to představte – v Děčíně nasednete do vlaku a divukrásným Labským kaňonem vjedete do území saských stolových hor, za lázněmi Bad Schandau se vnoříte do krajiny skalních měst, v Sebnitz přejedete hranice zpátky do Česka a přes Dolní Poustevnu, Mikulášovice a Šluknov doputujete

až do Rumburka. V letních měsících navíc můžete zvolit alternativní cestu, v Mikulášovicích přesedlat na trasu U27 a jet do Rumburka přes Brtníky a Krásnou Lípou. Okruh Dráhy národního parku pak pokračuje další nádhernou tratí označenou jako U8. Ta vede z Rumburka i z Krásné Lípy mezi prvními kopci Lužických hor, přes Chřibskou, Jedlovou, Kytlice a Mlýny do České Kamenice a dál, přes Benešov nad Ploučnicí zpátky do Děčína. Není v naší zemi trať, která by toho dokázala nabídnout tolik. A ta svoboda! Žádný boj o parkovací místa ve Hřensku nebo kdekoli jinde. Prostě vystoupíte – a jdete. Ze Schmilký jste přívozem ve Hřensku za chvíli, v Bad Schandau si přesednete na tramvaj a jedete Křinickým údolím do skal, nebo se šplháte do skalního města Schrammsteine... Doslova v každé stanici se nabízejí výlety, na které se nedá zapomenout. Tak nasedat – odjíždíme za krásou!

44. PODSTÁVKOVÉ DOMY

Neskonalý půvab lidové architektury

Kdyby někdo dupal, čím jsou České Švýcarsko, České nízozemí a Lužické hory jedinečné, navrhl by jistě mnoho přírodních krás, brzy by ale musel dojít k lidové architektuře. Korálky typických domů navlečené na šňůrkách potoků a rozestě po lukách i přilepené ke skalám, to je kolorit tohoto regionu, to je projev lidských životů v krajině. A jak tu po staletí žil pospolu živel český a německý, prolínaly se zvyky a tradice i způsoby stavby domů. A tak vznikl, už někdy v době barokní, podstávkový dům. Typicky české roubené přízemí obestavěné dřevěnými sloupy s trámovými překlady, které nesou tíhu hrázděného patra, stavebního prvku příznačného pro Sasko a Horní Lužici. Lehčí hrázděné patro tak de facto vůbec nezatěžovalo přízemí, neboť všechna tíha spočívala na trámové podstavce. Jednoduché, geniální, v hlavách sedláků a domkářů zrozené. K tomu všemu ještě

nejde o nic unifikovaného, naopak, každý dům je jiný – mnohé mají nádherné břídlíci zdobené štíty, jiné zdobené pískovcové ostění zárubně, ještě jiné úchvatné vikýře... Specifikem podstávek v oblasti Horní Lužice i Lužických hor jsou takzvané lužické okénka, jakýsi protáhlý vikýř – dlouhá řada maličkých okének ve spodní části střechy. Úplně nejpůvabnější ale je, že podstávky najdete v dané oblasti prakticky všude. Není vesnice, kde by nebyla alespoň jedna. Srbská Kamenice, Všemily, Kamenná horka, Jiřetín pod Jedlovou, Lipová, Kamenická stráž, Jetřichovice, Vysoká Lípá, Doubice, Kytlice, Chřibská... Nemá smysl vytvářet výčet míst, podstávkové domy jsou vážně všude a dodnes v nich žijí lidé. Na saské straně hranic tomu není jinak. V Ebersbachu je dokonce expozice nazvaná Alte Mangel, která podstávky přibližuje do nejmenších podrobností.

45. SKALNÍ HRADY

Svědkové dávné minulosti

České Švýcarsko má svou středověkou minulost. O ní svědčí skalní hrádky, do skal vytesané základy pro výhradně dřevěné strážní hrady. Je jich šest a jejich vznik i funkce nejsou dodnes spolehlivě doloženy, což je pro poutníka jediné dobře, neboť tajemství je přece to, co jítří naší fantazii a umocňuje zážitek. Šaunštejn a Falkenstejn byly strážní hrady s jistotou, ty další možná jen sídla prospektorů. Kdo by si myslel, že jsou hrádky nahodile roztroušeny po regionu, pletl by se. Hrady tvoří oblouk, jehož konce jsou od sebe vzdáleny sotva osm kilometrů. Jednotlivá skalní hnízda pak jsou vzdálena jen od dvou do čtyř kilometrů. Vypadá to jako uvážlivě vybudovaná linie. Hrádky patrně vznikaly někdy od druhé poloviny 13. do konce 14. století. V té době vedly skalami a lesy Českosaského Švýcarska mnohé obchodní cesty – Solná stezka, Česká silnice, Lužická stezka... A ty bylo třeba chránit. Podobná

soustava hradů je samozřejmě i na saské straně. Působivé je, že ať už šlo o konce skalních ostrohů nebo osamocené skalní bloky, byla místa vybrána tak obezřetně, že k nim ani ve třetím tisíciletí nedorazila zástavba lidských sídel nebo obdělávané půdy. Všechna šest míst má proto stále unikátní atmosféru, třebaže, logicky, nikde nemohly zůstat žádné stavební pozůstatky – jen terénní úpravy. Kdo se ale vydá dobýt všechny, zažije působivou pouť. Vezme-li to od západu na východ, čekají ho Šaunštejn (s jednou z nejpůsobivějších vyhlídek v kraji), Falkenstejn (se zcela nově osazenými schodišti a vyhlídkovými plošinami), Chřibský hrádek (nad dnes slepou cestou vedoucí pod Spravedlnost), Kyjovský hrad (na už zmíněné skalní stezce běžící nad Kyjovským údolím), Vlčí hrádek (ztracený nedaleko údolí Malého Vlčího potoka) a Brtnický hrádek (nad Hlubokým dolem svažujícím se do Kyjovského údolí).

46. SAKRÁLNÍ PAMÁTKY

Stopy víry v krajině

Osmnácté století bylo obrovským vzdušným vzedmutím víry. Baroko otevřelo dveře kostelů dokořán a duchovní síla vylila se do krajiny jako řeka. Nejinak tomu bylo i v zemi skal a roklí. Cestní kříže, boží muka, kapličky, sochy světců i výklenkové kaple s obrazy, kříže jednoduché i bohatě zdobené doprovázené figurálními motivy, poletujícími andělíčky... To všechno měl potřebu tehdejší člověk zbudovat v plenéru. Majitelé panství, duchovní, ale i prostí lidé bývali donátoři a iniciátoři drobných staveb, které často lemovaly kostelní a umrlčí stezky, kudy se chodávalo na mše, křty i svatby, kudy kráčely průvody s rakví. Kříže, obrazy a sochy za často kopírovaly i poutní cesty. Velká většina z nich měla a má svůj jedinečný příběh – byly často například výrazem modlitby nebo díky za něčí uzdravení – ostatně při současných rekonstrukcích není nic divného, najde-li se dobový odkaz napsaný na

rubu obrazu nebo přiložený na kusu papíru. Doba poválečná a normalizační jakoby zneviditelnala tyhle pomníky víry. Zašly, zchátraly a mnohde se i rozpadly a zarostly býlím. V posledních třech desetiletích ale zažívají vzkříšení. Lidé je vyhledávají, opravují, zdobí květinami. Podobně jako u podstávkových domů, nemá příliš smyslu jmenovat konkrétní místa, neboť na nějakou drobnou sakrální památku narazíte v Českém Švýcarsku i v Českém nízozemí skoro všude. Úchvatné jsou především do skal vytesané výklenky, do nichž se pozvolna vracejí obrazy. Třeba Navštívení Panny Marie v Dolní Chřibské, Lipnická kaple nedaleko Studeného, kříže na Zámeckém nebo Křížovém vrchu, sloupková boží muka v Kamenické stráni, trojiční kaple u Mikulášovic, kříže ve Starých Křečanech i Dolní Poustevně... Chce to chodit krajinou a mít oči i srdce otevřené.

47. SMÍRČÍ KŘÍŽE

Svědkové dávných zločinů

Minulost, i když tu nejsmutnější, připomínají i kamenné kříže roztroušené v krajině. Zdaleka ne všechny lze označit za smírčí. To byly totiž kříže, které museli zaplatit či dokonce sami vytesat dopadení vrazi a umístit je tam, kde se svého hrůzného činu dopustili. Ty ostatní jsou prostě jen kříže vztyčené v místě, kde někdo zahynul. Když se nad tím zamyslíme, nechováme se dnes jinak, stačí se podívat na stovky nejrozumnějších pomníků kolem silnic. Tak jako tak – smírčí nebo vztyčené jako věčná vzpomínka – jde o působivé krajinnotvorné prvky a zajímavé stopy životů našich předků. Ačkoli – v duchu dávných křížů byl nedávno vytesán a zapuštěn jeden kamenný kříž v místě vraždy důchodkyně Sonji Homolkové nedaleko Krásné Lípy. O té víme hodně. O těch pradávných máloco. Někde se dokonce dochovala jen pověst. Třeba u jednoho z nejkrásnějších, Riedelova kříže

u silnice z Růžové do Srbské Kamenice. Tady byl údajně v roce 1792 dvěma rabijáty zavražděn obchodník sklem. Vrazi ale trestu neunikli, usvědčili je krákající vrány, které byly svědky mordu. Veroničín kříž nad Růžovou je zase svědkem vraždy ze závnosti. Ten je dnes zajímavý hlavně tím, že poté, co byl poničen, byla na místo, kde kříž od roku 1836 stával, umístěna jeho replika. Okolí Růžové je na smírčí a kamenné kříže vůbec bohaté – u osady Nový Svět svědčí Dietzeho kříž o smrti růžovského sedláka, ještě o něco blíže ke vsi je Sturmův kříž a nedaleko sousedního Bynovce pak nádherný Gaudernackův kříž. Mezi Libouchcem a Tisou stojí u silnice vůbec nejstarší Fleischerův kříž z roku 1626. V Českém nízozemí pak narazíme na Krauseho kříž na úbočí Světlého kopce u Nových Křečan, v Brtníkách na Engelův kříž a u Tomášova na bezejmenný kříž datovaný 1753.

48. ČEDIČOVÉ VARHANY

Úchvatné divadlo čedičových sloupů

Panskou skálu u Kamenického Šenova zná celý svět. Dokonalejších příkladů sloupcovité odlučnosti čediče je jen málo, snad někde na Islandu. A přitom míst, kde byla podobně odkryta velká plocha čedičových sloupců je v Českém Švýcarsku a okolí nespočet. Jak ale vůbec vznikalo tak úchvatné geologické divadlo? Nejdříve muselo dojít k sopečné činnosti, pak se objevilo žhavé tekuté magma, které má vždycky větší objem, než později zchladlá hmota – a potom muselo magma chladnout, aby se mohla hmota smršťovat, vznikaly mezery a pěti či šestiboké sloupce. Čím pomaleji se to dělo, tím větší a delší byly sloupce. Někde došlo k obnažení sloupců připomínajících přišlaly varhan erozí. To můžeme vidět na vrchu Jehla nad Českou Kamenicí, pod křížovou cestou ve Šluknově (Malé varhany), na Malém Stožci anebo pod vrcholem Středního vrchu nad Pyskem.

Častější je ale zjevení varhan následkem důlní činnosti. Tak se „objevily“ už zmíněné Varhany, tedy Panská skála. Původně šlo o holý kopec s třemi kříži na vrcholu. Pak tu sedláci začali koncem 18. století těžit čedičové sloupce. Až daleko v Holandsku se z nich stavěly hráze. Těžbou byl odkryt tvar, který známe dnes. Nebylo to snadné, ale těžbu se podařilo definitivně zastavit už v roce 1913. Jen o něco dál je téměř neznámý lom Klucký, kde zřejmě láva chladla ještě pomaleji, protože tady jsou sloupce ještě mohutnější. Zdaleka neefektivnější podívaná však čeká na místě téměř neznámém – na Zlatém a Stříbrném vrchu nad obcí Líška u České Kamenice. I tady býval lom, netěží se tu od roku 1973. Těžba tu odkryla až třicet metrů vysoké sloupce, tedy dvojnásobně dlouhé, než na Panské skále. Stěna Zlatého vrchu je impozantní a vezme dech geologovi i prostému poutníkovi.

49. HERKULOVY SLOUPY

Skalnatým údolím k Herkulovým sloupům

Krásný výlet, který málokdo z českých turistů zná, je z Ostrova podél říčky, Ostrovská Bělá, z níž se po pár stech metrech stane Biela, neboť hranice jsou odtud opravdu, co by kamenem dohodil. Nějakých osm devět kilometrů je tu možné putovat nesmírně členitou a překvapivou krajinou po jedné ze dvou značených cest, buď po přímější červené, která vede kolem úchvatné vyhlídky Grenzplatte, po zalesněném hřebeni k Ottomühle, osadě, které dal jméno bývalý mlýn, anebo do stejného cíle členitou žlutou podél skalních stěn a věží. Nedaleko Ottomühle ukrývá se v zalesněné stráni jedna z perel Saského Švýcarska, herkulovské skalní město s hlavním magnetem – Herkulovými sloupky, podivuhodně tvarovanými skalními věžemi, které jakoby popíraly přitažlivost zemskou. Okolní průlezy, dvorany, jeskyně i skalní ulice jsou strhující. Bielatal, tedy údolí říčky Bělé, ovšem

ještě ani zdaleka nekončí. Je vlastně jedno, po které jeho straně budete putovat dál. Budete-li se držet pravé strany a tedy pokračovat od Herkulových sloupů dál, čeká vás skalní město s mnoha vyhlídkami, z nichž nejkrásnější je až mysticky umístěný kamenný altán z roku 1880 na samém okraji skalního plata, Kaiser Wilhelm Feste, tedy vyhlídka císaře Viléma. Odtud uvidíte Herkulovy sloupky opravdu luxusně – takhle z dálky jsou snad ještě úžasnější. Cesta po druhé straně údolí ale nabízí neméně fascinující výhledy. Vystoupat na Johanniswachte, Sachsenstein nebo Nachbar znamená nahlédnout okolní srovnání skalních útvarů i idylické údolí zase z jiného úhlu – a vždycky to bude stát za to. Výlet končí v další osadě, které dal jméno mlýn – Schweizermühle. Návrat? Samozřejmě tou stranou, kterou jste nešli dolů. Asi 18 km okruh mimořádně krásy.

50. FORSTSTEIG

Putování divokou krajinou

Stokilometrový trek, jinak řečeno vícedenní náročná túra divokým terénem. Takový je Forststeig, stezka proznačená v lesích a skalách na levém břehu Labe v oblasti mezi Děčínským Sněžníkem a Bad Schandau. Zážitek tak trochu jako z jiného světa, světa vzdáleného každodennímu stresu, pastí elektroniky a nepřetržitě komunikace, která za námi v našich všedních životech už dávno zaklapla. Šest úseků podivuhodného putování přírodou bez většiny civilizačních berliček, na které jsme si jako zhýčkaní turisté už dávno zvykli. Většinou bez signálu. Léč na duši. Dokonalé vyčištění hlavy a tak trochu i poznání sebe sama. Ne, není to výlet pro každého, je to výzva pro odvážné. Chce to zdraví, kondici, dobré vybavení a zodpovědnost vůči sobě samému. Chce to jasný plán a rezervu. Etapy by měly rozhodně končit za světla, mělo by být jasné, kde budete spát,

neměli byste jít úplně sami a někdo další by měl vědět, kde zhruba jste. Pak je třeba nepodcenit počasí a nevyrážet za každou cenu, mít s sebou dostatek jídla a pití i náhradní oblečení – dobré boty jsou samozřejmostí. Forststeig je otevřený a schůdný od dubna do října. Spát se dá buď v některé z pěti jednoduše vybavených trekových chat, kde je společná místnost pro zhruba dvanáct lidí, nebo na třech bivačových místech s ochrannými přístřešky, každé tak pro pět malých stanů. Lesní stezka/Forsteig začíná na nádraží v Schöně, naproti Hřensku, a vede příhraničními lesy Českosaského Švýcarska po lesních pěšinách, cestách, svážnicích i kamenných schodech, přes dvanáct stolových hor a končí v Bad Schandau. 100 kilometrů, 7-8 dní cesty, celkové převýšení 2770 m. Nelehké, ale úchvatné a strhující putování přírodou, která je stále ještě lidmi nedotčená.

51. VELKÝ WINTERBERG A KIPPHORN

Po cestě malířů na vyhlídku fotografů

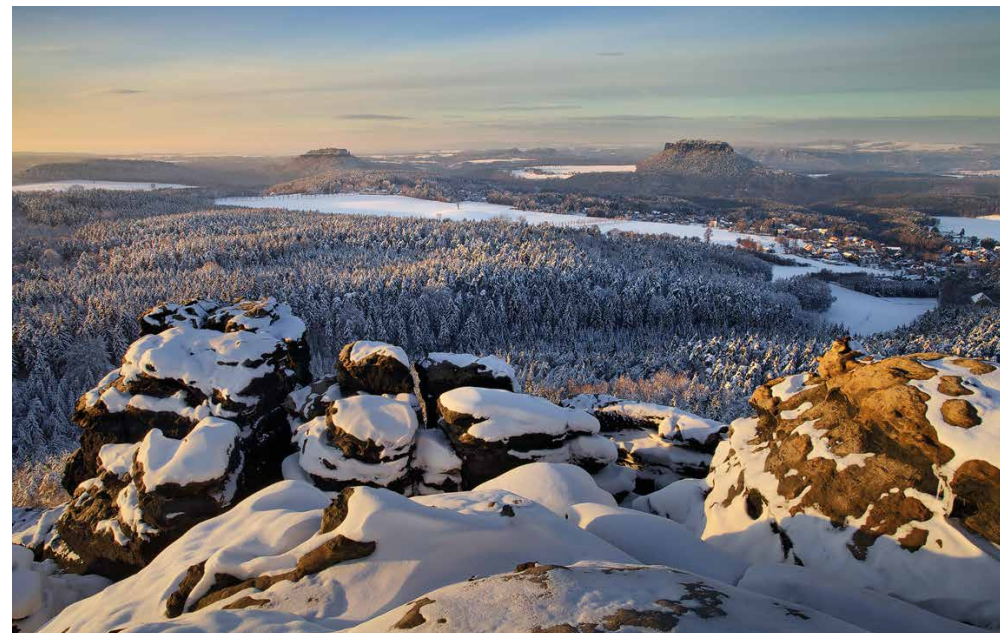

Vesnice Schmilka leží pár set metrů za hranicemi na pravém břehu Labe. Z protějšího břehu, od nádraží, jezdí přes řeku přívoz, takže se dá přijet i vlakem. Schmilka bývá vnímána jako východiště do skal, což také bezesporu je, ale určitě stojí za to se tu nejdříve porozhlédnout. Tahle „biovesnice“ má půvabnou atmosféru. Kouzelné hrázděné domy, útulné a líbezné penziony, historický mlýn, ve kterém se stále ještě tradičním způsobem mele mouka, bio pekárna, řemeslný bio pivovar, cukrárna... ne, to není jen kolorit, to je živoucí organismus. Řemeslníkům tu můžete nahlížet pod ruce a ještě si pochutnávat na jejich produktech v restauracích nebo v pivní zahrádce. Kdo miluje výhledy a skalní partie a neděsí ho strmé výstupy, má možnost odtud vyrazit na zhruba sedmikilometrový okruh, který lze téměř libovolně prodlužovat a vršit zážitky do závrtných výšek. Zeleně značená Bergsteig,

součást legendární Malerweg, vystoupá na dvou a půl kilometrech o 426 metrů, takže žádné lázeňské korzo to opravdu není. Na nejvyšším pravobřežním vrcholu Saského Švýcarska bohužel jen minete uzavřenou rozhlednu i pozoruhodný Ledový domek, historickou „lednici“, v níž by se v roce 2021 mělo opět otevřít malé informační centrum národního parku Saské Švýcarsko. O výhledy ale rozhodně nepřijdete. Červená vás totiž vlídně dovede až k odbočce na nejpopulárnější vyhlídku široko daleko, kterou milují především fotografové. Z Kippornaussicht se otevírá dost možná nejkrásnější saský výhled do údolí Labe. Je to kromě jiného dáno i tím, že Kipphorn leží ze všech vyhlídek na Labe nejvýš. Všechny stolové hory včetně skalní pralinky Lilliensteinu se tu předvádějí jako modelky na molu. Sestup po žluté uzavře okruh, na který nezapomenete.

52. STOLOVÉ HORY

Na palubu skalních korábů

Krajina jako moře a stolové hory jako křižníky, koráby a loďky na ní. To je specifikum především levého břehu Labe v oblasti Českosaského Švýcarska. Prvním rozložitým parníkem je Děčínský Sněžník s kamenným komínem rozhledny a pak už následuje celá flotila saských tabulových hor, jak se stolovým horám také říká. Jde vlastně o osamocené vyvýšeniny, které strmými svahy vystupují nad okolní krajinu a jejichž vrchol tvoří náhorní plošiny. Některé ze saských stolových hor jsou snadno dosažitelné pěšky – třeba právě ze Schmilky, tentokrát ovšem z levého břehu, z nádraží. Ani ne dvacetikilometrový okruh začíná v nedaleké Schmilce, která je ze dvou stran lemována útvary, za nimiž jsme se vydali. Napravo Kaiserkrone s několika vyhlídkami, erozí romanticky rozlohaná stolová hora, napravo potom Zirkelstein, nejmenší, ale nádherně tvarovaná stolová hora s málmivým kruhovým rozhledem.

Okruh nás od nejmenší hory dovede k té největší, neboť Grosser Zschirnerstein je nejvyšší horou Saského Švýcarska. Právě on do značné míry dává regionu charakter, jeho ostroh, který připomíná hlavu bájněho tvora, je viditelný z obrovské dálky. Celá hora je jakoby rozlomena na dvě části – na jihu se vypíná příď - Velký Zschirnerstein, zatímco na severu je zádí tohoto obra Malý Zschirnerstein. Na kapitánském můstku, tedy na temeni Velkého z obou Zschirnersteinů, láká k neskutečným výhledům skalní plato opatřené výhledovou mapou i ozvláštněné starobylým kamenným geodetickým sloupem. Při bloumání po vrcholu narazí poutník na podivuhodné skalní útvary, například obrovské skalní mísy naplněné vodou. Náhorní plošina skrývá i dávný lom a pseudokrasovou jeskyni. Výhledy z Malého Zschirnersteinu celou výpravu opravdu královsky korunují.

53. BAD SCHANDAU

Z lázní do skal, nejlépe tramvají

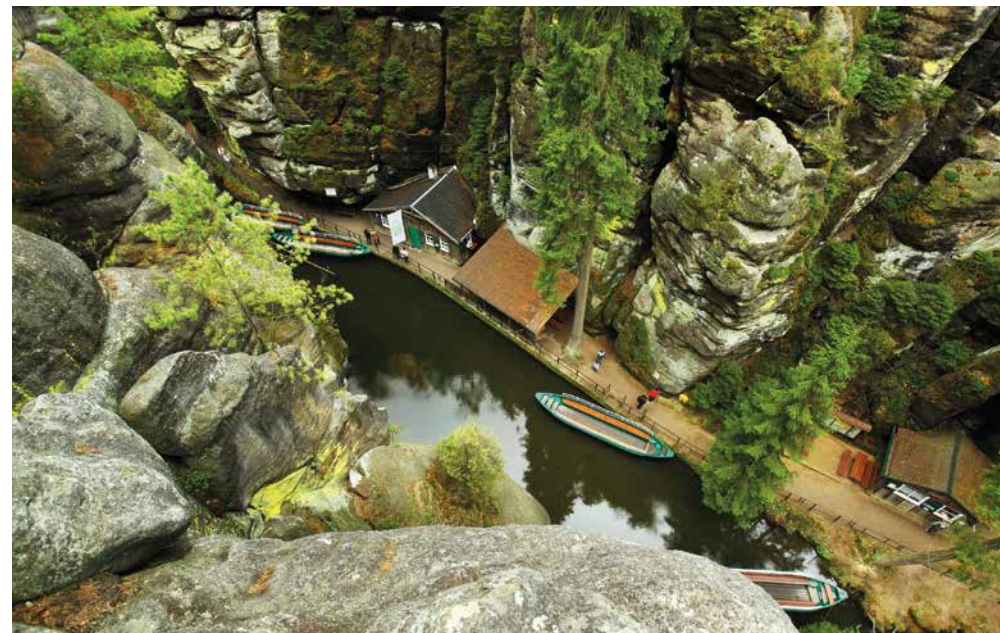

Srdcem Saského Švýcarska je nejstarší saské lázeňské městečko Bad Schandau. Z Hřenska jste tu za chvíli a samo sebou tu staví i Dráha národního parku. To město je půvab sám. Upravené, romantické a vlnivé uličky, malebné hrázdné domečky přetékající květinami přilepené ke skále, sváteční atmosféra i ve všední dny. Botanická zahrada, kostely, velkorysá interaktivní expozice Domu saského Švýcarska (NationalparkZentrum), půjčovny sportovního vybavení, dobré restaurace, zajímavé městské muzeum, ale také komplex bazénů jedinečných termálních lázní Toscana Therme a v neposlední řadě „žandavská eiffelovka“ padesát metrů vysoký historický osobní výtah, který vás vyveze na skály, do čtvrti Ostrau. Právě tady je jedno z možných východišť z Bad Schandau do dost možná nejkrásnějšího skalního města v Sasku, do spektakulárních Schrammsteine,

kde čekají fantastické skalní útvary a krkolomné stezky, schody, žebříky a lávky, ohromující výhledy – no, něco zcela jedinečného. Dost možná největší atrakcí města, které jakoby se usmívalo, je „stará slečna na kolejích“, jak Sasové něžně říkají historické žluté tramvaji. Ta jezdí Křinickým údolím z Bad Schandau do nitra skal už od roku 1898. Už jen cesta zalesněným údolím říčky Křinice je zážitkem. A když potom člověk vystoupí na konečné a užije si pravidelně spouštěný umělý Lichtenhainský vodopád a vydá se vzhůru ke skalní bráně Kuhstall, je jedinečnost prožitku zaručena. Vystoupit lze kdekoli – z většiny stanic vedou do lesů a skal turistické trasy s přehledným značením, ale Kuhstall je magnet největší. Uzounké „schody do nebe“ umožní výstup na skalní masiv „Kravína“ a gráciézní výhledy na Malý Winterberk i jeskyně Idagrotte, kam to odtud také není daleko.

54. OBERE SCHLEUSE

Nejkrásnější vesnice nad soutěskou

Už když jsme bloudili Kyjovským údolím vytvořeným říčkou Křinicí, bylo jasné, že cesta po proudu neukončí svůj půvab na státní hranici, neboť krása, našťastí, hranice nezná. Sledovat Křinici je samozřejmě nádherné i dál. Nedaleko za ruinami před válkou oblíbeného hotelu Český mlýn potkáme historické budovy Niedermühle, které strážejí pěší stezku k blízké soutěsce Obere Schleuse, tedy Horní splav. Tady už od roku 1879 vozí užaslé návštěvníky pramičky. A dodnes je to nevědní zážitek. Zrcadelná tišina, kterou hlídají do nebe vztyčení skalní veličáni, ostrůvky a trsy travin nořící se z vody... Od lodiček je pak možné vydat se buď nádhernou cestou nad Křinici po modré značce, procházet skalními tunýlky, obdivovat nejvyšší smrk Saska i klikatící se Křinici, anebo zdolat svah po červené, stoupat uzoučkým schodištěm na skálu Hermannseck, prolézat pod

převisy a protahovat se puklinami až k vyhlídce Königsplatz, ze které je vidět soutěska v celé kráse. Z konečné lodiček se ale dá jet po vodě i zpátky anebo se vrátit stezkou ve svahu. Zhruba tři kilometry nad soutěskou krásí okolní krajinu vlnitá obec Hinterhermsdorf, jedna z nejhezčích vesnic celého Německa. Je krásné projít ji po naučné stezce, která zvědavcům ukáže hned jedenasedmdesát malebných podstávkových domů a v jednom z nich, v Heimatstube, nabídne i malé muzeum s dokonale rekonstruovanou typickou světnicí lesních dělníků z konce 19. století. K tomu Lesní naučný areál se dvěma okruhy (jeden je sjízdný i s kočárkem), dětská naučná stezka, která se dá projít čtyřikrát, vždycky s jinými druhy otázek a soutěží, dětská via ferrata, informační středisko s expozicí péče o les i mohutné koryto, jímž se ze svahu spouštělo vytěžené dřevo.

55. WEIFBERG A WACHBERG

Po Zlodějce za královskými rozhledy

Opravdu luxusní výlet od starosvětského koupaliště v Mikulášovicích má nějakých deset kilometrů a ještě jde o okruh, což skutečný turista ocení, neboť co je do návratu stejnou cestou... Už jenom Zlodějská cesta je zážitkem, hlavně když les náhle zřídne a otevře se pohled daleko do krajiny. Na Hančově vrchu pak další směr začne ukazovat žlutě značená cesta, která okouzleného výletníka dovede až nad Hinterhermsdorf, k nádherné a pořád ještě poměrně mladé rozhledně Weißbergturm na vrchu Weißberg. Svislé ocelové sloupy jsou základem pro dřevěnou konstrukci, která vrcholí na vyhlídkovém ochozu bezmála čtyřicet metrů nad zemí. A výhled? Českosaské Švýcarsko, Lužické hory i pěkný kus Českého středohoří. Krajem lesa pak cesta spěchá k legendárnímu turistickému místu Saského Švýcarska, k Wachbergu. Tady byl první hostinec jako zázemí pro turisty zřízen už v roce

1851! Přestože tu není vztyčena žádná rozhledna, je výhled odtud nesmírně působivý. Stolové hory, východní Krušné hory a samozřejmě i Českosaské Švýcarsko. Dětem se na Strážním vrchu, jak by zněl český název kopce, líbí obzvláště. Dřevěné sochy lidí i zvířat, mohutné týpí, ale především krásná miniaturní pohádková vesnička s kostelíkem, kterou mohou děti celou prolézt a na chvíli se tu i zabydlet, to jen obohacuje typickou saskou pohodu, protože jestli si někdo umí turistiku a výlety opravdu užít, jsou to právě Sasové. Je nepředstavitelné potkat tu někoho, kdo už zdáti nebude hláholit typické „Hallo!“. Je útěšné tuhle srdečnost opětovat. Milovníci podstávkových a hrázděných domů i typického saského venkovského koloritu mohou ještě seběhnout do Saupsdorfu, aby si na zpáteční cestě užili zase jiný úsek malebné Zlodějské cesty.

56. GROSSSCHÖNAU

Pohádkovými vesnicemi za damaškem i loupežníkem

Na řece Mandavě, přímo na hranicích, z Varnsdorfu na dohled, leží vesnička jako malovaná. Dokonce vesničky dvě – Grossschönau a Waltersdorf. Chodit tudy je trochu jako bloumat modelovou železnici – tak úpravné, opečované a dokonalé jsou podstávkové a hrázděné domy, které jsou tu k vidění v houfech i řadách, ve všech velikostech i barvách. Je to trochu jako sen. Textilácká minulost vesnice sahá daleko do minulosti a látky dodnes dávají místu charakter. Je tu nevšední Německé muzeum damašku a froté (obě látky se tu vyrábějí dodnes) i s ukázkovou dílnou, obrovský Dům přírodního parku Žitavské hory s vysloveně dobrodružnou expozicí, Muzeum mlýnů a folklóru a ještě velmi zajímavé Muzeum motocyklových veteránů. Nejkrásnější ale stejně je chodit mezi těmi stovkami skvostů lidové architektury, v nichž pořád – a velmi spokojeni – žijí lidé. Grossschönau

je výhodným východištěm do Žitavských hor, ale můžete tu i jen tak relaxovat, třeba v tropickém aquaparku Trixi, který má svou vnitřní i venkovní část, takže poskytuje zábavu v zimě i létě. Asi deset kilometrů odtud (a z Rumburku polovic) je další kouzelná vesnice Seifhenerndorf, která krom osobitého koloritu nabídne především velmi populární Karáskovo muzeum. Pražský Honza, jak se proslulému loupežníku Karáskovi říkalo, naplnil díky zdejšímu nadšencům celý dům nejrůznějšími artefakty, osobními předměty a samozřejmě historkami o loupežnických výpravách. Že je tu další defilé podstávkových domů netřeba zdůrazňovat, ale je dobré na jeden z nich upozornit – sídlí v něm totiž Muzeum panenek. Dva tisíce panen, žádných modelek, ale skutečných hraček, z nichž s každou si kdysi někdo hrál. A to je tu ještě Železniční muzeum s obrovskou modelovou železnici.

57. EBERSBACH-NEUGERSDORF

Podél hranic do trochu jiného světa

Od Jiříkova po Lipovou kopíruje hranici řetězec obcí, do kterých je to pár kroků, leží v téže krajině a přece jsou jiné. Například Jiříkova se doslova dotýká město Ebersbach-Neugersdorf. Už jenom luteránský kostel se štíhlou věží nad malebným rybníkem jakoby říkal – jsi Jinde. Dokonale rekonstruovaný historický věžový vodojem, hraniční kamenná rozhledna Bismarckturm z roku 1902, i úchvatný a mohutný podstávkový dům, sídlí nadace za zachování podstávkových domů, který bývá několikrát v roce otevřen návštěvníkům – to jsou první dojmy a jsou silné. Jak člověk proniká dále do města, objeví krásný podstávkový historický faktorský dům, útulné Muzeum kávy, projde se k jednomu z pramenů řeky Sprévy... To obec Oppach je zase sousedem vesnice, která už není. Fukov. V roce 1960 tu odstřelili školu a kostel, čímž obec tragicky zanikla. V Oppachu se ale

život nezastavil, v roce 1979 tu postavili moderní katolický kostel sv. Antonína, takže k historickému evangelickému kostelu přibyl i pendant trochu jiné víry. Je tu i pozoruhodná budova, která byla ještě nedávno na prodej – někdejší klasicistní zámek by v ní však už poznal málokdo, však tu také po válce bylo kdeco – od ubytovny po školu. S Lipovou zase sousedí Sohland nad Správou, obec s – jak jinak – krásnými podstávkovými domy, luteránským kostelem i malou hvězdárnou. Z Rožan snadno dojdete do Taubenheimu, líbezná obec, již se říká „Vesnice slunečních hodin“. Na informačním centru tu návštěvník z Čech dostane plánek ve svém jazyce a může vyrazit hledat všech 33 slunečních hodin umístěných převážně na jednotlivých, často opravdu nádherných, domech. Na sklonku minulého století dal těhle kráse život grafik Martin Hölzel a obec o ně dál pečlivě pečuje.

Pozvání k sousedům

58. BRÁNA DO ČECH

Tři atraktivní území na dosah

České Švýcarsko je jednou ze čtyř turistických destinací Ústeckého kraje. Jedním ze čtyř úhelných kamenů Brány do Čech, jak se už dosti dlouho tomuhle kraji po právu říká. Ukrývá mnohé skvosty a ještě daleko víc nečekaných překvapení. Nejblíže je to do Českého středohoří, které se Českého Švýcarska na mnoha místech dotýká a oba krajinné celky tak do sebe prorůstají. Pítoreskní sopečné pohoří nemá jinde ve světě obdoby, tak je nezvyklé svými jednotlivými homolemi a kužely solitérních, často holých kopců, které jsou nezřídka korunovány zříceninami středověkých hradů. Doplnují je zalesněné vrchy a mezi nimi středohorská královna Milešovka. Životadárnou tepnou kraje je řeka Labe, již lemují svahy tak úrodné, že se tu velmi dobře daří ovocným stromům, ale především vinné révě. Porta Bohemica, úchvatné labské údolí, dala celému kraji jméno. A města? Neobjevená Roudnice

nad Labem, historický klenot Litoměřice, pevnostní Terezín, do májivě krásné krajiny zasazené Ústí nad Labem – co místo, to historický příběh a nesčetné pamětihodnosti. Dalším sousedem jsou Krušné hory s táhlým hřebenem prudce spadajícím do podhůří s lázeňským městem Teplice, historickým Osekem, Casanovovým Duchcovem, neobjeveným Litvínovem, novodobým Mostem a Chomutovem s nádherným historickým srdcem. Hory výtěžné čili krušné, po staletí dobývané, ukrývající tajemná rašeliniště a téměř neznámá jezera, ráj zimních sportů, cyklistiky a pěšího putování. Poslední ze sourozenců je Dolní Poohří, májivá krajina královských měst Kadaň, Žatec a Louny, kraj napájený stříbřitou Ohří, kraj chmele a piva, kaolínových jezírek Podbořanska, kraj hradů a zámků i mystického Panenského Týnce a v polích rozestých menhirů a kamenných řad.

59. SASKÉ ŠVÝCARSKO

Druhá polovina hranicí rozděleného obrazu

Nádherná a pestrá krajina, jedno z vůbec nejatraktivnějších a nejnavštěvovanějších míst v Německu, není ničím, než větší částí území rozděleného státní hranicí s Českem. Hranice ale nejsou než čáry na mapě, příroda na ně nedbá. Přesto dodnes existuje jakýsi podivný ostych českých turistů vydat se jen o pár kilometrů dál, za krásami saské části země skal a roklí. A přitom značení je dobré, pohostinnost místních na vysoké úrovni a jazyková bariéra snadno překonatelná. O nepřebornosti krás ani nemluvě – skalní hradba Bastei s typickým mostem – první turistickou stavbou světa, stolové hory Papstein, Lillienstein, Königstein s jedinečnou vrcholovou pevností, anebo Pfaffenstein s jedním z nejznámějších symbolů regionu – skalní věž Barbarine, hrad a městečko Stolpen, skalní města Schrammsteine a Affensteine, úžasné skalní suky – Winterstein se spektakulární

vyhlídkou do nitra území a Fienstein s Idinými jeskyněmi, Kuhstall, oba Winterberg, stovky neskutečných vyhlídek – k už zmíněnému Kippornu přidejme třeba „balkón Saského Švýcarska“, tedy vyhlídku Brand nad Porsdorfem – cesty vlídné i krkolomné, širokými cestami i po lávkách a žebřících, k tomu rázovitá a malebná městečka a vesnice, snívá údolí říček a potoků... Bylo by neodpuštělným hříchem nepoznat tak mohutnou porci krásy, když ji máme doslova u nosu. Většinu nejkrásnějších míst propojuje 122 kilometrů dlouhá Mallerweg rozdělená do osmi etap. Historická cesta byla renovována, znovu proznačena a opatřena informačními cedulemi. Jmenuje se po malířích, kteří tudy okouzleně bloumali už koncem 18. století. Začali to dva Švýcaři – Adrian Zingg a Anton Graff – jimž krajina poblíž Labe připomínala jejich domovinu – odtud tedy název celé oblasti.

60. HORNÍ LUŽICE

Za nejzápadnějšími Slovany

Ach, jak málo místa na tak velké téma. Pojďme alespoň pootevřít dveře k nejzápadnějšímu Slovanům, kteří se na území kolem řeky Sprévy usadili už v sedmém století a v letech 1312-1635 byli součástí Království českého. Jsou to vlastně historicky dvě země – Dolní Lužice leží severněji, Horní Lužice jižněji, ta přiléhá k českým hranicím a naše jazyky jsou si dosti podobné. O zachování svého jazyka Lužičtí Srbové dodnes bojují. Ne proti jeho zákazu, ale proti jeho zapomenutí. Asimilace s německým živlem je za dlouhá staletí značná. Dodnes ale v Sasku, na území hornolužických měst a vesnic, narazíte na dvojazyčné nápisy. Do Horní Lužice má smysl vyrazit z mnoha důvodů. Třeba kvůli nádherné přírodě. Nebo kvůli památkám – zajedte si do některého z měst historického Lužického šestiměstí (Hornjolužiske šěšćiměsta), které fungovalo v letech 1346 -1815 a dnes je,

z turistických důvodů, obnoveno jako Sedmiměstí. Jde o nádherná historická města Budyšin (Bautzen), Kamenec (Kamenz), Žitava (Zittau), Lobava (Löbau), Zhořelec (Görlitz – jeho polská část je dnes oním sedmým městem), a město Lubán (Lauban) na území dnešního Polska. Anebo v Pančicy-Kukowě navštivte cisterciácký klášter Marienstern, v Róžantu (Rosenthal) nádherný kostel, anebo se – a to vlastně především – vydejte na Oybin (nejlépe úzkokolejnou železnici Zittauer Schmalspurbahn), zborcený strážní hrad a někdejší celestýnský klášter vystavěný Karlem IV. na základech skalního hrádku nad obchodní cestou z Prahy do Zhořelce. Nádherný gotický chrám nesoucí charakter práce pražské stavební školy Petra Parléře přišel v roce 1577 při požáru o střechu a klenba se zhroutila. Síla toho místa je ale naprosto mimořádná, protože novou klenbu tvoří samotné nebe.

61. LUŽICKÉ HORY

Nepoznaná krása malebných hor

Jsou dokonalou spojnicí okolních krajinných útvarů – z Českého Švýcarska převzaly pískovcové útvary a skalní města, z Českého středohoří vulkanický charakter a kuželovité vrcholy vystupující ze zalesněných kopců, z Jizerských hor táhlé hřebeny... To všechno spojují v jedinečný celek, kde duše pookřeje a oči utěšeně plují po zvlněném reliéfu. Pohled na ně je uklidňující – z hřebenů kudrnatých smíšenými lesy důstojně vystupují dominanty, nejvyšší Luž, rozložitý Hvozď, ztepilý Klíč, zadumaný Studenec i královna Jedlová s korunou kamenné rozhledny. Rozložitá suťová pole, překvapivě příkré zalesněné stráně a hluboká údolí, pitoreskní skalní útvary, lesní chrámy se sloupovým stříbrných buků, korálky lidové architektury, sakrální památky a ohromující skalní reliéfy štědře rozhozené do lesů, úchvatné lidmi vytesané jeskyně Pustých kostelů, historická

města se zámky, hrady, kostely a bazilikami, divoké potoky a říčky spěchající až někam do náruče Labe, zrcadelné hladiny rybníků, neobvyklá seskupení oblých skal. A pak stopy lidských životů – sklářské hutě, skalní divadla, rozhledny a turistické chaty... Dost možná nejkrásnější a opravdu výjimečné jsou ale lužickohorské louky. Široké, nádherně prokvetlé, plazivé, vzlínající po stráních, rozpažené v údolích, se solitéry pradávných stromů, lákající k bosému bloumání travou. A když skončí léto, promění se Lužické hory v opojnou paletu křičících barev i tichých valérů, a až potom zima lehne na krajinu a barvy zmizí, jsou nekonečné bílé horské pláne i prachová peřina kryjící lesy plné jiskrných slunečních diamantů. Lužické hory prostě stojí za to poznávat, neboť navzdory tomu, jak krásné a atraktivní je to území, turisté ho ještě ani zdaleka neobjevili.

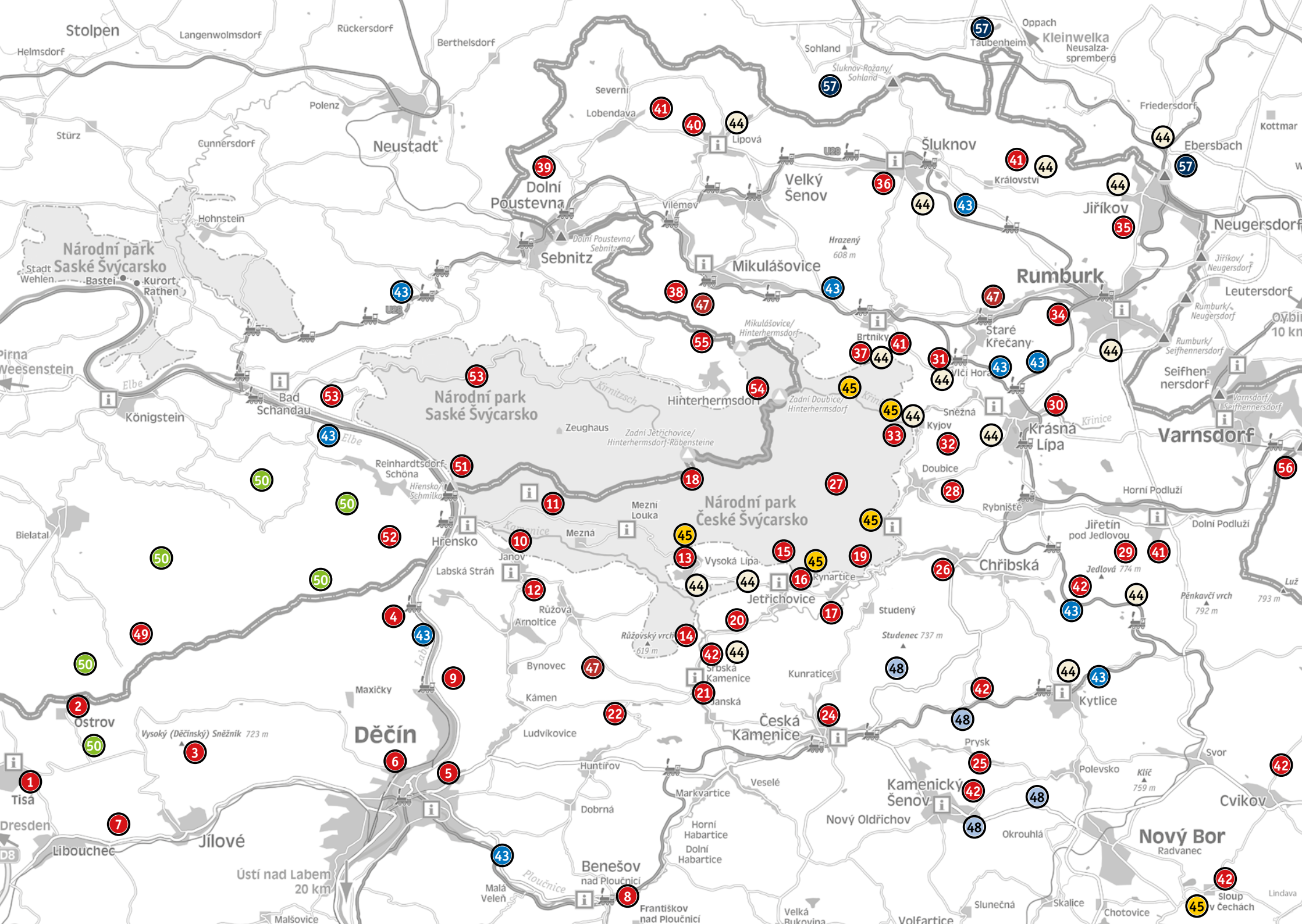
62. KŘIŠŤÁLOVÉ ÚDOLÍ

Kde se rodí nejkřehčí krása

Krajina mezi Kamenickým Šenovem a Harrachovem je velmi pestrá. Těžko najít společný jmenovatel pro louky bohaté Lužické hory, do plání rozběhlé Jizerské hory, skalami ježatý Český ráj a majestátní Krkonoše. A přece je něco, co je už více než tři sta let spojuje – sklo. České sklo. To se tu začalo tavit už ve druhé polovině 17. století a od té doby se stalo proslulým po celém světě. Průzračný český křišťál začali severočestí skláři brousit, malovat a rýt do něj. Pak se přidaly kompoziční kameny a šperky z nich, začaly se foukat skleněné perle, komponovat úchvatné křišťálové lustry, které brzy rozsvítily i ta nejhonosnější vládařská sídla po celé planetě. Skleněných variací je skoro tolik, jako je skleněných příběhů. Příběhů lidí, kteří byli, když ne první na světě, pak vždycky o krok napřed, kreativnější, vynalézavější. A je tomu tak dosud. A tak vzniklo Křišťálové údolí, pro svět

Crystall Valley. Řetězec volně spojených sklářských míst. Sklářny, dílny, továrny, muzea, školy, umělecké ateliéry... Křišťálové údolí pravidelně pořádá nejrůznější akce, dny otevřených dveří, mimořádné exkurze – a právě tehdy je možné poznávat tohle jedinečné území jako sklem pevně spojený celek. Jednotlivé jeho části ale můžete poznávat i samostatně. Třeba Sklářské muzeum v Kamenickém Šenově, desítky příležitostí v Novém Boru včetně nového a tolik oceňovaného Lasvit – Skleněného domu i slavného Sklářského muzea, prohlídkovou sklárnu Lasvit Ajeto v Lindavě, opravdu jedinečné Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, Muzeum Českého ráje v Turnově, v Poniklé prohlídkovou dílnu skleněných perlí a vánočních ozdob z nich (chráněnou UNESCO!), v Harrachově sklárnu s muzeem a pivovarem... A to je jen zlomeček příležitostí.

Dům Českého Švýcarska

Křinické nám. 1161/10, Krásná Lípa

Interaktivní
expoziční

Komfortní
ubytování

Turistické
informace

Regionální
produkty

Konferenční
prostory

www.ceskesvycarsko.cz

eshop.ceskesvycarsko.cz